

CZŁONKOWIE HONOROWI TOWARZYSTWA.

† ROMAN JANUSZKIEWICZ

† *Roman Br. Gostkowski* 1888¹⁾—1912, profesor Politechniki lwowskiej,
 † *Dr. Antoni Malecki* 1892—1913, profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza,
 † *Ludwik Radwański* 1895—1901, inżynier budowy kolei,
 † *Jan Nepomucen Franke* 1895—1918, profesor Politechniki lwowskiej, krajowy inspektor szkół,
Dr. Placyd Dziwiński 1895, profesor Politechniki lwowskiej,
 † *Ludwik Goltental* 1899—1900, zastępca dyrektora krajowego biura kolejowego,
 † *Dr. h. c. Karol Skibiński* 1905—1922, profesor Politechniki lwowskiej,
 † *Karol Monné* 1905—1905, nadinspektor kolei państwowej, Przemyśl,
Tadeusz Fiedler 1905, profesor Politechniki lwowskiej,
 † *Dr. h. c. Leon Syroczyński* 1907—1921, profesor Politechniki lwowskiej,
 † *Roman Dzieślewski* 1907—1924, profesor Politechniki lwowskiej,
Wincenty Rawski 1907, inżynier-architekt, Lwów,
 † *Karol Edward Epler* 1909—1916, inżynier, wiceprez. m. Lwowa,
 † *Juljusz Ross* 1909—1915, inspektor kolei państwowej, Lwów,
Stanisław Świeżawski 1909, naczelnik urzędu probierzczego i nadmenniczy we Lwowie,

† *Józef Kajetan Janowski* 1913—1915, architekt, b. członek Rządu Narodowego,
 † *Dr. h. c. Roman Ingarden* 1913—1926, prezes Generalnej Dyrekcji regulacji Wisły,
Stanisław Rybicki 1922, em. prezes Dyrekcji kolei Państwowych, Lwów, obecny Prezes P. T. P.,
 † *Roman Januszkiewicz*, 1923—1924, wicedyrektor miejskich zakładów elektrycznych.

CZŁONKOWIE TOWARZYSTWA

W DRUGIM DWUDZIESTOPIĘCIOLECIU (1902—1926)²⁾.

Adam Karol	1911—1915	Baczyński Włodzimierz	1898—1905	Barczewski Wincenty .	1894—1926
Adamezyk Władysław .	1878—1914†	Baecker Lucjan	1877—1921†	Bardach Ludwik . . .	1919 —
Adelmann Aleksander .	1898—1909	Baecker Tadeusz	1906 —	Bardski Stanisław . . .	1916—1923
Ajdukiewicz Kazimierz	1887—1921†	Badeńczyk Stanisław .	1922 —	Bartel Dr. Jan	1886 —
Alda Wacław	1912—1920	Badian Awner	1921 —	Bartel Dr. Kazimierz .	1913 —
Albrecht Roman	1914—1922	Bagieński Jan	1920 —	Bartelmus Ludwik . . .	1877—1917†
Aleksa Konstanty nadz.	1911—1911	Bahr Jan Wincenty . .		Bartkiewicz Ludwik . .	1877 —
Aleksander Alfred . . .	1907 —	Balicki Dr. Wacław . .	1913—1914	Bartmański Edmund .	1893—1920†
Aleksandrowicz Stanisł.	1896 —	Balko Tadeusz	1922 —	Bartoszewicz Dr. Stefan	1903—1921
Altenberg Maurycy . .	1902 —	Balsam Henryk	1927 —	Bartynowski Stanisław	1899—1923†
Amster Marek	1921 —	Balsam Edmund	1919 —	Barwicz Karol	1897 —
Anders Stanisław	1903 —	Ballaban Jakób	1892—1909	Barwiński Jan	1919 —
Anczyz Dr. Stanisław .	1904—1927†	Ballaban Stefan	1905—1908	Barzykowski Szczepny .	1878—1916†
Angermann Klaudjusz .	1887—1922†	Baltarowicz Leon . . .	1905—1922	Basch Stanisław	1923 —
Angielski Antoni	1922 —	Bandet Maksymiljan .	1919 —	Bauer Bronisław	1887—1907
Artychowski Mieczysł.	1912 —	Bandrowski Witold . .	1916	Bauer Konstanty	1879—1926†
Ascher Jerzy	1916—1920	Bańkowski Felix	1899—1906	Bauer Tadeusz	1911 —
Asler Ludwik	1927 —	Barącz Erazm	1897—1916	Baum Jan	1918 —
Atlas Norbert	1893—1913†	Barancewicz Antoni . .	1898—1912	Batycki Adam	1910—1920
Augustowski Jan	1909—1915	Barancewicz Kazimierz	1922 —	Batycki Jan	1905 —
Aulich Dr. Witold . . .	1913 —	Baraniecki Jan	1902 —	Beben Henryk	1926 —
Awin Józef	1926 —	Baraniewski Leon	1913 —	Bębniewicz Marjan . . .	1900—1918†
Bac Stanisław	1927 —	Barański Emil	1881—1919	Becker Leopold	1918 —
Bączalski Wiesław . . .	1905—1920	Barański Franciszek . .	1886—1920	Bedernik Jan	1904—1919

¹⁾ Rok odznaczenia godnością członka honorowego.

²⁾ Spis członków z pierwszego dwudziestopięciolecia podaje „Pamiętnik“ wydany w r. 1902.

Bednarski Bolesław . . . 1901
 Beksiński Władysław . . . 1878 —
 Beranek Stanisław . . . 1926 —
 Bernkopf Franciszek . . . 1904—1920
 Bernadzki Marjan . . . 1924 —
 Bernfeld Marek . . . 1922—1926
 Berson Lucjan . . . 1921 —
 Bertstein . . . 1907 —
 Bessaga Mieczysław . . . 1924 —
 Bessaga Włodzimierz . . . 1901—1916†
 Biegeleisen Dr. Bronisl. . . 1904—1921
 Bielański Adam . . . 1907—1921
 Bielański Eugeniusz . . . 1911 —
 Bielański Jan . . . 1886 —
 Bielawski Jan . . . 1877—1917†
 Bielski Zygmunt . . . 1898 —
 Bielski Roman . . . 1904—1906
 Bieniasz Józef . . . 1925 —
 Bieniaszewski Adam . . . 1911 —
 Bieńkowski Dr. Stanisł. . . 1911 —
 Biernacki Konst. Edw. . . 1891 —
 Biesiadzki Bronisław . . . 1907—1922†
 Bigo Władysław . . . 1905—1922
 Biliński Franciszek . . . 1924 —
 Biliński Jarosław . . . 1910 —
 Biloński Edward . . . 1900—1909
 Billy Karol . . . 1904 —
 Birkenmayer Karol L. . . 1903—1916
 Bisanz Ernest . . . 1912 —
 Bisanz Gustaw . . . 1877—1925†
 Bisset Marjan . . . 1919 —
 Bittner Jerzy . . . 1907—1919
 Bizański Kazimierz . . . 1925 —
 Bizoń Mieczysław . . . 1911 —
 Blaim Seweryn . . . 1877—1920†
 Blaim Władysław . . . 1912 —
 Blauth Feliks . . . 1885—1919†
 Blauth Dr. Jan . . . 1884—1919†
 Blauth Tadeusz . . . 1916 —
 Bleicher Józef . . . 1923 —
 Blum Fryderyk . . . 1889 —
 Błaszczak Franciszek . . . 1922 —
 Bloński Emil Biberstein . . . 1901—1912†
 Boberski Zygmunt . . . 1904 —
 Bobrowski Roman . . . 1886—1905†
 Bobrowski Wiktor . . . 1924 —
 Bochniak Jan . . . 1892 —
 Bocznik Ignacy . . . 1910 —
 Boerner Ignacy . . . 1910 —
 Bodaszewski Łukasz . . . 1882—1908†
 Bogdanowicz Aleks. . . 1907 —
 Bogdanowicz Stanisław . . . 1909—1922
 Bogdanowicz Tadeusz . . . 1923 —
 Bogdański Jan . . . 1909 —
 Bogucki Dr. Jan . . . 1893 —
 Bogucki Stanisław . . . 1901 —
 Bogusz Stefan . . . 1910—1921
 Boheim Ernest . . . 1921 —
 Bohosiewicz Andrzej . . . 1901 —
 Bojarski Stanisław . . . 1904—1907
 Boj Marjan . . . 1921 —
 Boratynowicz Dominik . . . 1924 —
 Borowicz Ludwik . . . 1879 —
 Boryłowski Stanisław . . . 1899—1908
 Bortkiewicz Ludwik . . . 1877 —
 Boziewicz Karol . . . 1879 —
 Böhm Adam . . . 1924 —
 Böttcher Dr. Lucjan . . . 1904—1907

Branny Paweł . . . 1922 —
 Bratkowski Władysław . . . 1911—1922
 Bratro Emil . . . 1905 —
 Braunseis Józef . . . 1898—1914
 Breitenstuhl Karol . . . 1922 —
 Breitenwald Robert . . . 1898—1923
 Breyner Karol . . . 1912 —
 Broda Aleksander . . . 1926 —
 Brodowicz Władysław . . . 1896 —
 Bromowicz Władysław . . . 1877—1912†
 Bronarski Edward . . . 1904 —
 Broniewski Alfred . . . 1895 —
 Broniewski Tadeusz . . . 1826 —
 Bronikowski Bolesław . . . 1895—1916
 Bronikowski Wiktor . . . 1889—1908†
 Bronowicz Artur . . . 1908—1922
 Brosch Robert . . . 1913 —
 Broszko Michał . . . 1918 —
 Bruliński Marjan . . . 1909 —
 Brückner Adolf . . . 1877—1907†
 Brunek Ignacy . . . 1893—1911†
 Bryl Jan . . . 1911—1926
 Bryliński Jan . . . 1927 —
 Bryła Dr. Stefan . . . 1908 —
 Brzechowski Franciszek . . . 1883—1908
 Brzostowski Jan . . . 1902 —
 Brzozowski Bronisław . . . 1927 —
 Brzozowski Dr. Stanisł. . . 1919 —
 Büchner Edward . . . 1922 —
 Buchowiecki Jan . . . 1879—1915
 Buchowiecki Leonard . . . 1927 —
 Budkowski Paweł Ant. . . 1909—1920†
 Budzyński Wiktor . . . 1891 —
 Budyń Stanisław . . . 1908 —
 Bugielski Michał . . . 1907—1911†
 Bukasiewicz Stanisław . . . 1919 —
 Burgielski Józef Tad. . . 1925 —
 Burgielski Władysław . . . 1927 —
 Burjan Stanisław . . . 1901—1918
 Bystrzycki Tadeusz . . . 1927 —
 Byszewski W. Marjan . . . 1919 —
 Cech Franciszek . . . 1897—1922†
 Cegielski Stefan . . . 1902 —
 Cehak Leon . . . 1897—1916
 Cętar Franciszek . . . 1923 —
 Chlebowski Roman . . . 1890—1923
 Chalecki Albert . . . 1909—1919†
 Chmielewski Bolesław . . . 1904 —
 Chmielewski Zygmunt . . . 1900—1928
 Chmielowiec Alfons . . . 1923 —
 Chobot Gustaw . . . 1919 —
 Chowaniec Józef . . . 1877 —
 Chramiec Witold . . . 1917—1926
 Chrapek Mieczysław . . . 1926 —
 Chromiński Edmund . . . 1901 —
 Chrz Ferdynand . . . 1919 —
 Chrzyszczewski Stanisł. . . 1877 —
 Chrzanowski Dr. Wiesł. . . 1912 —
 Chrzanowski Romuald . . . 1906—1908
 Chrzanowski Zygmunt . . . 1903—1907
 Chudecki Kazimierz . . . 1901 —
 Chudoba Franciszek . . . 1914 —
 Chudzikiewicz Włodz. . . 1913 —
 Chudzikiewicz Kaz. Z. . . 1921 —
 Ciechanowski Kazim. . . 1887 —
 Ciechanowski Dr. Zygm. . . 1907 —
 Ciechanowicz Leonid . . . 1924 —
 Cielenkiewicz Roman . . . 1925 —

Cieślowski Jan . . . 1878 —
 Cingros Józef . . . 1902—1915
 Cisło Kazimierz . . . 1927 —
 Cybulski Julian . . . 1908—1924†
 Cyncan Stanisław . . . 1904—1908
 Cyfrowicz Adam . . . 1908—1915
 Cyło Walenty . . . 1912 —
 Cyprjan Emil . . . 1894 —
 Cyrankiewicz Józef . . . 1913 —
 Czaczkowski Jan . . . 1904 —
 Czajkowski Leszek . . . 1908 —
 Czajkowski Mikołaj . . . 1895—1919†
 Czaplicki Henryk . . . 1877—1914†
 Czapliński Dr. Julian . . . 1903—1907
 Czapliński Marjan . . . 1922 —
 Czechowicz Karol . . . 1905—1921
 Czerlunczakiewicz Emil . . . 1903—1905
 Czernik Maksymilian . . . 1892—1916†
 Czernik Stefan . . . 1925 —
 Czernitzky Ferdynand . . . 1892—1916†
 Czerny Maciej . . . 1878—1913†
 Czerski Dr. Michał . . . 1911 —
 Czerwiński Eugeniusz . . . 1910 —
 Czerwiński Jan Marjan . . . 1922 —
 Czesak Józef . . . 1908—1918
 Czeżowski Adam . . . 1922 —
 Czyż Cyryl . . . 1905—1907
 Czyżewski Józef . . . 1879—1910†
 Czyżowski Roman . . . 1909
 Dąbrowski Mieczysław . . . 1895—1920
 Dąbrowski Wiktor . . . 1907—1921
 Dąbrycz Stefan . . . 1904—1923†
 Dajczak Wawrzyniec . . . 1927 —
 Dalbor Bolesław . . . 1908 —
 Dalewski Emil . . . 1924—1926
 Danek Ryszard . . . 1924 —
 Dankiewicz Modrawa Z. . . 1902—1915
 Darowski Bol. Weryha . . . 1877—1905†
 Darowski M. Weryha . . . 1893—1904†
 Dawid Zygmunt . . . 1902—1910†
 Dawidowicz Józef . . . 1920 —
 Dec Karol . . . 1922 —
 Demant Juliusz . . . 1902—1926
 Dembowski Felicjan . . . 1903—1909
 Demianowski Zygmunt . . . 1893—1920
 Derdacki Władysław . . . 1908 —
 Derdacki Zdzisław . . . 1909 —
 Dimant Mojżesz . . . 1901—1916
 Dissel Franciszek . . . 1905 —
 Długosz Władysł. nadz. . . 1903 —
 Długoszewski Bolesław . . . 1877—1912†
 Dobiński Gustaw . . . 1904 —
 Dobrowolski Jerzy . . . 1906—1922
 Dobrowolski Kaz. Zenon . . . 1902—1912
 Dobrowolski Tomasz . . . 1925 —
 Dobrzelewski Tadeusz . . . 1917 —
 Dobrzyński Franciszek . . . 1889—1921†
 Dobrucki Mieczysław . . . 1907 —
 Dobrucki Stefan . . . 1926 —
 Doliński Witold . . . 1925 —
 Domaszewicz Aleks. . . 1888—1906†
 Domaszewicz Kazim. . . 1920 —
 Domaszewski Jan . . . 1914 —
 Domaszewski Stanisł. . . 1925 —
 Dombrowski Jan . . . 1927 —
 Dominik Walenty . . . 1916 —
 Doms Robert nadz. . . 1900
 Drewnowski Ignacy . . . 1898—1920†

Drewnowski Kazimierz	1907	—	Filasiewicz Stanisław	1911—1924	Gigiel Jerzy Antoni	1922—1927		
Drexler Aleksander	1910	—	Fisch Józef	1926	—	Gilowski Karol	1901	—
Drexler Ignacy	1903	—	Filippi Stanisław	1900—1914	Gissman Ferdynand	1913—1922		
Dubik Józef	1918	—	Filous Emil	1900—1919†	Glaser Ksawery	1907	—	
Dudek Henryk Franc.	1904	—	Finkelstein Michał	1901—1914	Glaser Roman	1921	—	
Dudryk Maksymilian	1924	—	Fischler Adam	1892	—	Glattman Feliks	1905—1923†	
Dujanowicz Teofil	1886	—	Florjański Kolman Wł.	1902—1922	Glaczyński Marjan	1877—1919†		
Dunka de Sajo Wład.	1900—1908	—	Fleischl Antoni	1890—1921†	Glaczyński Zenon	1922	—	
Durkalec Roman	1914	—	Fleszer Stefan	1913—1924	Głowiński Mieczysław	1905—1921		
Dutczyński Kazimierz	1901	—	Folkierski Władysław	1893—1904†	Gleitzmann Józef	1879—1910†		
Dutka Włodzimierz	1901	—	Folkierski Karol	1904—1922	Gnoiński Andrzej	1903—1918†		
Dutkowski Franciszek	1879—1915	—	Forst Jan	1916—1925†	Gnoiński Wincenty	1883	—	
Dybowski Tadeusz	1882—1924†	—	Foliński Roman	1913—1926	Godfrejów Adolf	1878—1912†		
Dyduszyński Zdzisław	1898	—	Franke Jan Nepomucen	1880—1918†	Godlewski Dr. Tadeusz	1907—1921		
Dydyński Włodzimierz	1900—1913	—	Frankiewicz Ludwik	1896—1921	Godowski Władysław	1886	—	
Dyląg Antoni	1903	—	Francos Józef	1913	—	Goebel Karol	1878—1904†	
Dylewski Wincenty	1890—1915	—	Frankowski Aleksander	1914	—	Göbel Jan	1908—1921	
Dymetr Michał	1885	—	Frankowski Dezyderjusz	1924	—	Goetz Aleksander	1878—1920†	
Dyrdoń Antoni	1922	—	Franta Mieczysław	1905—1910	—	Głaszewski Karol	1901—1909	
Dyrdoń Paweł	1887—1920†	—	Freiheiter Stanisław	1924	—	Golczewski Stanisław	1924	—
Dzbański Stanisław	1890—1922†	—	Freudenthal Szymon	1926	—	Goldberg Henryk	1912—1915	
Dziakiewicz Kazimierz	1911	—	Freund Emil	1896—1922	—	Goldberger Jakób	1922—1927	
Dziędzielewicz Witold	1907	—	Freund Karol	1917	—	Goldschlag Akiwa	1909	—
Dziekoński Włodzimierz	1910	—	Frey Henryk	1919	—	Goldstein Joachim	1900	—
Dzieślewski Roman	1880—1924†	—	Fraser Oskar	1919	—	Gołkowski Czesław	1920	—
Dzieślewski Walerjan	1897—1913	—	Frühauß Ludwik	1904	—	Goliński Wojciech	1901—1915	
Dzieślewski Władysław	1878—1909	—	Frühling Józef	1906—1923†	—	Golwin Szymon	1904—1921	
Dziewolski Stefan	1919	—	Fryze Dr. Stanisław	1919	—	Gomoliński Julian	1884	—
Dziewoński Karol	1899	—	Fuchs Dr. Zygmunt	1922	—	Gończarczyk Antoni	1903—1922†	
Dziewoński Marjan	1899	—	Fuchsa Marjan	1901—1926†	—	Goniakowski Mieczysław	1910—1922	
Dzida Juliusz	1925	—	Fuhrman Edward	1919	—	Góra Franciszek	1911—1920†	
Dziubaniuk Józef	1883—1923†	—	Fuliński Dr. Benedykt	1924	—	Gorecki Konrad	1908—1921	
Dziurzyński Antoni	1897	—	Furowicz Niewodowski	—	—	Gorecki Wincenty	1894—1926†	
Dziwiński Dr. Placyd	1879	—	Antoni	1913	—	Górka Karol	1925	—
Ebenberger Mateusz	1879	—	Gadomski Władysław	1898	—	Górski Jan	1926	—
Ebenberger Adam	1910	—	Gadomski Zdzisław	1920	—	Górski Kazimierz	1900	—
Ebenberger Mateusz	1898—1919	—	Gajewski Józef Edmund	1877—1921	—	Gosiewski Antoni	1903—1922†	
Eberhard Feliks	1879	—	Gajewski Wiktor	1903—1911	—	Gostwicki Julian	1904	—
Eberhardt Julian	1921	—	Gajewski Władysław	1878—1997†	—	Gostkowski Baron R.	1877—1912†	
Eberman Dr. Ludwik	1909	—	Gajczak Tadeusz	1906	—	Gottwald Kazimierz Zbi-	—	—
Elster Edmund	1892—1925†	—	Galica Andrzej	1927	—	gniew	1909—1914	—
Emilewicz Piotr	1902—1907	—	Gamota Michał	1905—1908	—	Grabczak Andrzej	1923	—
Engel Kazimierz	1892	—	Garfunkel Wilhelm	1923	—	Grabowski Józef	1918	—
Engelberg Jakób	1893—1923	—	Gargas Maciej	1893	—	Graubert Eljasz	1904—1909†	
Epler Karol Edward	1877—1916†	—	Gargul Karol	1907—1921	—	Grega Wacław	1878—1904†	
Eustachiewicz August	1905—1915	—	Garski Norbert	1919	—	Gregowicz Józef	1890—1906	
Eustachiewicz Władysław	1927	—	Garwoliński Roman	1909—1912	—	Groch Leon	1903—1915	
Ewinger Ludwik	1909—1921	—	Gąsiorowski Kazimierz	1889	—	Growiński Ludwik	1923	—
Ewilich Samuel	1905—1921	—	Gawalewicz Adolf	1903—1922	—	Groza Aleksander	1908—1914	
Fabiański Julian	1917	—	Gawel Stanisław	1895	—	Grünberg Józef	1923	—
Fabia Jan	1877—1904†	—	Gawlik Michał	1917	—	Gruszecki Wincenty	1903—1910†	
Fangor Konrad	1913—1925	—	Gawlik Tadeusz	1919	—	Gryglewski Bogusław	1909—1915	
Falik Józef	1905—1907	—	Gawliński Oktawian	1923	—	Gryniewicz Paweł	1921	—
Fächer Maksymilian	1894—1911	—	Gawroński Ludwik	1902—1904	—	Gryziecki Józef	1896	—
Fedorski Mieczysław	1902—1909	—	Gdesz Roman	1902	—	Grzybowski Mieczysław	1921	—
Fedorski Władysław	1920	—	Gedaczyński Bronisław	1908—1915	—	Grzymalski Wiesław	1909	—
Fedorowicz Jan	1904—1907	—	Gębarowicz Teofil	1897—1923†	—	Gubrynowicz Zdzisław	1900—1910	
Feuermann Juliusz	1914	—	Gebert Zygmunt	1903—1914	—	Gudz Onufry	1905—1913	
Feuer Natan	1919—1921	—	Gefill Juliusz	1919	—	Gumowski Józef	1898—1922	
Feit Hipolit	1890	—	Geisler Edward Tadeusz	1922	—	Günther Wacław	1912	—
Felkel Feliks	1884—1904†	—	Geisler Maksymilian	1919	—	Gürtler Stanisław	1883	—
Felkel Julian	1877—1905†	—	Gembarszewski Dominik	1905	—	Gustawicz Bronisław	1896—1912	
Felsztyński Romuald	1898—1920†	—	Gerstinger Karol	1899	—	Gutkowski Stanisław	1907	—
Fiedler Tadeusz	1882	—	Geringer Józef	1878—1920	—	Gutowski Wacław	1923	—
Firich Karol	1910—1921	—	Gerstman Jan	1911—1921	—	Guttenberg Leopold	1924	—
Firich Antoni	1912—1926	—	Gerzabek Ferdynand	1913—1923	—	Gyurkowicz Ludomil	1926	—
Fingerhut Maksymilian	1919—1927	—	Geschöpf Józef	1888—1910†	—	Hackbeil Florjan	1902	—
Filasiewicz Klaudjusz	1904	—	Geyer Gustaw	1878—1917†	—	Hackbeil Jan	1924	—

Haczewski Karol . . . 1903 —
 Haczewski Kazimierz . 1902—1911
 Hajduk Antoni . . . 1919 —
 Haleczko Józef . . . 1902—1915
 Halpern Zygfryd . . . 1924 —
 Haladej Jan 1893 —
 Hamerschlag Wilhelm . 1904—1908
 Haninczak Józef . . . 1878—1919†
 Haponowicz Jan . . . 1895—1909†
 Harajewicz Tadeusz . . 1896—1919†
 Harland Zygmunt . . . 1918—1927
 Haskler Artur 1917 —
 Hassman Władysław . . 1897 —
 Hauff Antoni 1896—1919†
 Haupt Stanisław 1923 —
 Hauswald Edwin 1902 —
 Hawliczek Józef 1896—1920†
 Hawryszkiewicz Sylw. . 1878—1911†
 Heil Józef 1919 —
 Hein Karol 1920 —
 Hein Wincenty 1904—1922†
 Hellebrand Inocenty . . 1883—1900
 Hendel Zygmunt 1902—1911
 Herdliczka Juljusz . . . 1912 —
 Herman Jakób 1901—1908†
 Hersthal Stanisław . . . 1882—1915
 Herz Wilhelm 1905—1911
 Herzberg Edward 1900 —
 Herzog Zygmunt 1918 —
 Heyda Zygmunt 1900—1909
 Heyzman Władysław . . 1905 —
 Hilbricht Edward 1910 —
 Hillich Aleksander . . . 1901—1915
 Hirschberg Ożjasz 1917 —
 Hlasko Wiktor 1917 —
 Hochberger Juljusz . . . 1877—1905†
 Hochfeld Henryk 1895—1914†
 Hochman Ignacy 1924 —
 Hofman Józef 1904—1913
 Hoff Marjan 1900—1914
 Hollender Antoni 1924 —
 Holzer Ludwik 1877—1908
 Hołub Dr. Jan 1920 —
 Hołubowicz Adam 1921 —
 Hołubowicz Kazimierz . 1899—1915
 Hora Adolf 1907 —
 Horasiewicz Leon 1907—1917
 Horn Juljusz 1908 —
 Hornicki Teofil 1919 —
 Horniker Henryk 1917 —
 Hornung Jan 1888—1910†
 Hornung Józef 1902 —
 Hornung Franciszek . . . 1910 —
 Horodźński Kubik Gust. 1921 —
 Horoszkiewicz Józef . . 1878—1915
 Horoszkiewicz Stanisł. . —1905†
 Hoschek Józef 1907—1913
 Huber Kazimierz 1907 —
 Huber Dr. Maksymiljan 1895 —
 Hubicki Stanisław 1918 —
 Hubl Roman 1914 —
 Hügel Bronisław 1907 —
 Hülle Marja 1921 —
 Hupezye Adam 1901—1921†
 Hüpsch Stanisław Adam 1923 —
 Idaszewski Dr. Kaz. Z. . 1903 —
 Idzikowski Antoni 1878—1907
 Iglatowski Józef 1878—1915

Ihnatowicz Dr. Kazim. 1912 —
 Ilnicki Tadeusz 1885 —
 Indruch Rudolf 1923—1927†
 Ingarden Dr. h. c. Roman 1901—1926†
 Ingwer Tadeusz 1906 1923
 Immerdauer Józef 1908 —
 Ippold Antoni 1924 —
 Jachimowski Edmund . . 1877—1925†
 Jachner Stanisław 1881—1922
 Jackowski Kazimierz . . 1911—1915
 Jackowski Piotr 1905 —
 Jacynicz Stanisław 1923 —
 Jaegermann Józef 1877 —
 Jagiello Gustaw 1917 —
 Jakimowski Witold . . . 1903 —
 Jakliński Zygmunt 1917 —
 Jakóbowicz Edward . . . 1924 —
 Jakóbczyński Marjan . . 1916 —
 Jakóbski Leonard 1904 —
 Jakubczak Alojzy 1909—1917†
 Jankowski Józef 1877—1915†
 Januszkiewicz Roman . . 1906—1924†
 Jakubik Franciszek . . . 1920 —
 Jamróz Dr. Stanisław . . 1925 —
 Janas Franciszek 1906 —
 Janiczek Kazimierz . . . 1907—1914
 Janicki Kazimierz 1920 —
 Janik Ludwik 1925 —
 Janik Roman 1914 —
 Jankowski Kazimierz . . 1922 —
 Jankowski Korad 1911 —
 Jankowski Tadeusz . . . 1922—1927
 Janowski Józef Kajetan 1877—1915†
 Janowski Mieczysław . . 1919 —
 Janowski Włodzimierz . 1907 —
 Januszke Feliks 1919 —
 Jarocki Kazimierz 1904—1918†
 Jarocki Marjan 1877—1907†
 Jarosiewicz Zygmunt . . 1890 —
 Jarosławiecki Józef . . . 1893 —
 Jarra Wacław 1920 —
 Jarmund Kazimierz . . . 1882—1923†
 Jasiński Zygmunt 1883 —
 Jasiński Jerzy 1920 —
 Jasiński Mieczysław . . . 1907 —
 Jaśkiewicz Józef Sz. . . 1906—1919
 Jaskólski Józef 1908 —
 Jaskólski Roman 1908—1917
 Jaszczurowski Tadeusz 1897 —
 Jaworowski Czesław . . . 1920 —
 Jaworski Franciszek . . . 1877—1922†
 Jaworski Władysław . . . 1878—1913†
 Jęczalik Klemens 1927 —
 Jędrzejowski Edward . . 1922 —
 Jedynakiewicz Wład. . . 1907—1912†
 Jelonek Franciszek 1903 —
 Jesionek Józef 1923 —
 Jezierski Włodzimierz . 1879—1913
 Jeżowski Włodzimierz . 1909—1915
 Jodłowski Stanisław . . . 1898—1911
 Jonas Franciszek 1907—1917
 Jotkiewicz Henryk 1908—1922
 Juhre Aleksander 1916 —
 Jurasz Karol 1921 —
 Jurezyński Jan 1898—1908
 Kaczyński Leon 1879—1912
 Kakowski Stefan 1877—1906
 Kalitowski Zygmunt . . 1903 —

Kallay Fryderyk 1896—1906
 Kallik Jan Józef 1924 —
 Kaluski Józef 1877—1907
 Kamienobrodzki Adolf . 1896 —
 Kamienobrodzki Alfred 1977—1923†
 Kamiński Bolesław 1900—1910†
 Kamiński Wiktor 1920 —
 Kampel Leon 1889—1913
 Kamm Zacharjasz 1924 —
 Kania Józef 1912 —
 Karabiński Szczepny . . 1903—1922
 Karaś Edward 1906—1916
 Karpiński Marcelli 1919 —
 Kasperek Eugenjusz . . . 1917 —
 Kasprzycki Piotr 1877—1917†
 Kaszubiński Dymitr . . . 1905—1912
 Katz Jakób 1923 —
 Katz Maurycy 1923 —
 Kaufmann Dr. Stefan . . 1921 —
 Kaus Antoni 1923 —
 Kazubski Leon 1922 —
 Kędzierski Józef Tad. . 1925 —
 Kędzierski Zygmunt . . . 1877—1922†
 Kędzior Dr. h. c. Andrzej 1879 —
 Kempner Władysław . . . 1878—1906†
 Kępiński Dr. Stanisław . 1903—1908†
 Kerth Wiktor 1908—1920
 Kessler Eugenjusz 1879—1913
 Kieleśiński Rudolf . . . 1920 —
 Kielbowski Józef 1925—1926†
 Kikiewicz Roman 1923 —
 Kilar Bohdan Tadeusz . . 1923 —
 Kinda Piotr 1919 —
 Kinel Ignacy 1907 —
 Kinel Ignacy 1884—1918†
 Kirschner Józef 1897—1909
 Kisella Karol 1900 —
 Kisielewski Stanisław . . 1916 —
 Kisielnicki Włodzimierz 1919 —
 Klarfeld Juljusz 1902—1919†
 Klatecki Władysław . . . 1894—1913
 Kłębowski Kazimierz . . 1883—1908
 Kłębowski Witold 1924 —
 Kleczek Andrzej 1906—1915
 Klein Józef 1878—1911†
 Kleiner Bronisław 1910 —
 Kleiner Herman 1884—1912†
 Kleja Stanisław 1904 —
 Klemensiewicz Dr. Zygm. 1920 —
 Klimaszewski Aleksand. 1891 —
 Klimaszewski Stanisław 1926 —
 Klimczak Władysław . . . 1920 —
 Klimowicz Karol 1904—1916
 Kling Kazimierz 1916—1926
 Kluz Dr. Tomasz 1925 —
 Knapik Jan 1924 —
 Knauer Kazimierz 1919 —
 Knaus Konrad 1907 —
 Kobylański Tadeusz . . . 1895 —
 Kobylański Teodor 1895 —
 Koczur Maksymiljan . . . 1923 —
 Koelichen Karol 1926 —
 Kokuszyn Włodzimierz 1921 —
 Kolbuszewski Michał . . 1905 —
 Kolischer Arnold 1906 —
 Komorowski Maksymil. 1906 —
 Komorra Tadeusz 1878—1924†
 Komorra Władysław . . . 1878—1918†

Komski Henryk	1907—1921	Krużanka Stanisława	1925 —	Lengauer Włodzimierz	1923 —
Kondratowski Stefan	1911 —	Krygowski Mieczysław	1922 —	Leniecki Józef	1878—1908
Konopka Alfred Leon	1901 —	Krykiewicz Marjan	1923 —	Leniecki Paweł	1919 —
Konopka Józef	1919 —	Krynicky Jan	1927 —	Lerski Mieczysław	1913 —
Kontecki Kohn Maurycy	1893—1919	Krynicky Julian	1912 —	Leśniński Dr. Wacław	1921 —
Kopyciński Aleksander	1902 —	Krysowski Mieczysław	1919 —	Letscher Czesław	1927 —
Kopystyński Jan	1902—1908	Krzeczunowicz Al. nadz.	1918 —	Lewicki Jan Michał	1909—1922
Kopystyński Piotr	1877—1917†	Krzen Edmund	1886 —	Lewicki Adam	1886 —
Korasadowicz Tadeusz	1894—1923	Krzetuski Artur	1926 —	Lewicki Agenor	1901 —
Korayski Jakób	1896—1923†	Krzyczkowski Djonizy	1899 —	Lewicki Antoni	1901 —
Korlakowski Stanisław	1926 —	Krzyczkowski Stanisł.	1922 —	Lewicki Karol	1901—1915
Kornella Andrzej	1893—1913	Krzyworączka Paweł	1917 —	Lewicki Włodzimierz	1921 —
Kornella Marjan	1927 —	Krzysiek Jan	1925 —	Lewicki Zygmunt	1911 —
Kornella Dr. Michał	1899—1911†	Krzyszkowski Bolesław	1923 —	Lewiński Jan	1877—1919†
Kornicki Henryk	1906 —	Krzyżanowski Kalikst.	1919 —	Lewiński Zbigniew	1908—1915
Kornicki Stanisław	1909 —	Krzyżanowski Mikołaj	1896—1917	Leuchter Mojżesz	1913 —
Kornmann Samuel	1893—1911†	Krzyżanowski Kazim.	1878—1921†	Lhotski Tytus	1913 —
Kościelecki Adam	1901 —	Krzyżanowski Roman	1888—1917†	Libański Edmund	1923 —
Kosiński Stanisław	1901—1908	Książkiewicz Kazimierz	1923 —	Linek Jan	1909 —
Koss Adam	1921 —	Kubala Józef	1902—1904†	Link Franciszek	1909 —
Kossonoga Eustachy	1893 —	Kubiński Stanisław	1913 —	Lipiński Kazimierz	1896—1907
Kossowski Zygmunt	1918 —	Kucharzewski Feliks	1882 —	Lisowski Konrad Michał	1920 —
Kossuth Stefan	1894—1919†	Kuczkowski Feliks	1878—1904†	Litwinowicz Aleksander	1908 —
Kostkiewicz Kazimierz	1903—1909	Kuczyński Ludwik	1909 —	Loebenstein Maurycy	1901—1910
Kostkiewicz Władysław	1886—1924	Kuczyński Marjan	1880 —	Loegler Antoni	1917 —
Koszła Maksymilian	1901—1911	Kuczyński Marjan G.	1910 —	Lorenz Albert	1923 —
Kotkowski Józef	1879—1912	Kuczyński Tadeusz	1913 —	Lorring Jan	1910 —
Kotłowski Adam	1919 —	Kuhn Adolf	1878—1915†	Lorsch Stanisław	1895—1909
Kotłowski Kazimierz	1896—1909	Kühnel Artur	1898—1925†	Lubieński Ludwik	1918 —
Kotowicz Antoni	1903—1922	Kulakowski Stanisław	1902—1919†	Lukas Adam	1902 —
Kotowicz Witold	1912 —	Kulakowski Bronisław	1921 —	Lupiński Stefan	1924 —
Kovats Edgar	1895—1912†	Kuratow Jakób	1924 —	Lutze-Birk Aleksander	1913 —
Kowalczewski Józef	1922 —	Kuraś Jakób	1896—1915	Łaba Wiktor	1878—1921†
Kowalczuk Michał	1880 —	Kuryłło Dr. Adam	1914 —	Łabno Jan Edward	1926 —
Kowalewski Kazimierz	1907—1916	Kurpisz Kazimierz	1900—1907†	Łachecki Czesław	1927 —
Kowalski Adam	1919 —	Kuschée Tadeusz	1903—1908†	Łapicki Józef	1877—1919†
Kowalski Bronisław	1924 —	Kusiba Sylwester	1879—1919†	Łaski Kazimierz	1911—1924
Kowalski Juljusz	1923 —	Kuźmin Józef	1909 —	Łasiński Władysław	1909 —
Kowalski Stanisław	1922 —	Kuźmiński Leon	1913 —	Łaszcz Tomasz	1902—1920
Kowalski Władysław	1903 —	Kwieciński Alfred	1925—1927	Łazoryk Bogdan	1921 —
Kowalski Włodzimierz	1921 —	Kwak Józef	1877—1909†	Łazoryk Emil	1923 —
Kozdęba Jan	1926 —	Kwaśniewski Paweł	1908 —	Lempicki Jan	1880 —
Kozicki Dr. Jerzy	1923 —	Lacek Henryk	1902 —	Łętocha Piotr	1881 —
Koziel Jan	1901 —	Lachner Fryderyk	1900—1906	Łodziński Kazimierz	1920 —
Koziolkowski Stanisław	1914	Landau Naftali	1910 —	Łodziński Mieczysław	1922 —
Kozłowski Artur	1906—1921	Landes Samuel	1898 —	Łodziński Tomasz	1900—1907
Kozłowski Stanisław	1906 —	Lang Antoni	1927 —	Łopatyński Józef	1902—1915
Kozub Michał	1903—1911	Lang Erazm	1909—1922†	Łopuszański Dr. Jan	1900 —
Krajewski Juljusz	1901 —	Lang Tadeusz	1903—1913	Łowczyński Feliks	1927 —
Krajewski Zygmunt	1921 —	Lang Jan	1911—1915	Łowczyński Franciszek	1897 —
Kramer Feliks	1902—1921	Langer Antoni	1900 —	Łoziński Konrad	1898 —
Kramer Wilhelm	1896—1910†	Langer Julian	1926 —	Łoziński Tadeusz	1921 —
Krański Stanisław	1998 —	Langer Mieczysław	1903 —	Łubieński hr. Józef	1891 —
Krasucki Liberat	1908 —	Langrod Adolf	1921 —	Łuczaków Wiktor	1906—1919
Krausz Henryk	1911 —	Lanota Roman	1891 —	Łukawski Józef	1904—1920
Krauże Henryk	1921 —	Laska Dr. Wacław	1896—1912	Łuszczkiewicz Napoleon	1883—1906†
Kreisler Edward	1926 —	Laskiewicz Tytus	1911 —	Łużecki Michał	1902 —
Krobicki Leon	1893—1916	Laskowski Ryszard	1923 —	Łyssy M. Eugenjusz	1901—1921
Kroch Jakób	1906—1922†	Lateiner Alfred	1880—1914	Łyszkiewicz Szeliga St.	1888—1920†
Krobicki Leon	1893—1916†	Latinek Stanisław	1905 —	Mach Jan	1901—1922†
Królikowski Józef	1912 —	Lauryńów Jan	1902 —	Machalski Henryk	1877—1918†
Królikiewicz Marjan	1917 —	Lauterbach Julian	1903 —	Machalski Karol	1911 —
Kropf Feliks	1923 —	Lazarowicz Jan	1920 —	Machalski Maurycy	1897—1922
Krówka Józef	1924 —	Lazarowicz Roman	1919 —	Machalski Maksymilian	1902—1914
Krudysz Jan	1899—1919	Lechowicz Stanisław	1924 —	Macharski Stanisław	1878—1909
Krüger Aleksander	1900 —	Lederer Franciszek	1883 —	Machnicki Roman	1919 —
Krupka Włodzimierz	1877 —	Lejczak Ignacy	1919 —	Machnicki Romuald	1905—1922†
Krupski Ignacy	1902—1909	Ks. Lenartowicz Józef	1913—1926†	Machniewicz Adam	1908 —

Machniewicz Zygmunt . 1891—1919
 Machocki Tadeusz . . . 1920 —
 Maciejowski Andrzej Cio-
 lek 1902 —
 Macura Karol 1924 —
 Macura Rudolf nadz. . 1914 —
 Madeyski Julian 1902 —
 Madeyski Piotr 1892—1905†
 Mahl Maksymiljan . . . 1895—1916
 May Stanisław 1912 —
 Majerski Stanisław . . . 1900—1926
 Majewski Stanisław . . . 1892—1915
 Makarewicz Józef 1909 —
 Makowski Romuald . . . 1904 —
 Makulski Tadeusz 1909 —
 Malarski Dr. Tadeusz . . 1921 —
 Mahl Herbe de Cezare . . 1913—1922
 Malina Stanisław 1922 —
 Malinowski Aleksander . 1914—1922†
 Malinowski Jakób 1897 —
 Malinowski Ludwik . . . 1888 —
 Malisz Dr. Eugenjusz . . 1897—1906
 Małecki Dr. Antoni . . . 1888—1913†
 Małecki Jan 1912 —
 Małecki Leon 1924 —
 Małkowski Jan 1924 —
 Manasterski Stefan . . . 1908 —
 Mandel Herman 1901—1909
 Mandeles Dawid 1906—1908†
 Mańkowski Bolesław . . . 1902—1906
 Mańkowski Juljusz 1913 —
 Mańkowski Włodzim. . . . 1921 —
 Mann Wilhelm 1903—1906
 Marbach Józef 1905—1915
 Mareichowski Marcelli . 1903—1926†
 Marcinkiewicz Adam . . . 1923 —
 Marcinkiewicz Roman . . 1907 —
 Marciszewski Józef . . . 1897—1911
 Marek Mieczysław 1905 —
 Marié Adam 1922 —
 Markiewicz Dr. Aleks. . . 1917 —
 Markiewicz Mieczysław . . 1911 —
 Martyni Władysław . . . 1909—1923
 Maryniak Bohdan 1881—1912†
 Maryniarczyk Roman . . . 1919 —
 Marynowski Zagórny L. . . 1921 —
 Marynowski Zygmunt . . . 1901 —
 Maślanka Marcin 1882 —
 Masłowski Ryszard 1898—1915
 Masłowski Teofil 1878—1915
 Massalski Tadeusz 1925 —
 Matakiewicz Dr. Maksy-
 miljan 1900 —
 Mataszowski Ludwik . . . 1897—1905†
 Matkowski Jan 1923 —
 Matkowski Karol 1910 —
 Matula Jan 1879—1909†
 Matzke Władysław 1914 —
 Mayer Ludwik 1895 —
 Mazur Michał 1923 —
 Mehl Samuel 1897 —
 Mehrer Bruno 1918 —
 Mejer Leopold 1917 —
 Meissner Adolf 1922 —
 Meissner Jan 1877—1913†
 Meissner Karol 1898 —
 Melchert Stanisław 1904—1921
 Merkel Hugo 1901—1910

Mermon Adam 1919 —
 Merson Edward 1898—1910
 Meth Herman 1897 1911
 Metzis Józef 1903 —
 Meus Juljusz 1912 1922
 Mianowski Ludwik 1878—1912
 Michałowski Franciszek . 1885—1900†
 Mierzejewski Roman . . . 1877—1908†
 Mierzejewski Stefan . . . 1920 —
 Międzybrodzki Jan . . . 1911 —
 Miesowicz Zygmunt 1923 —
 Migdal Edward 1919 —
 Mikołajewski Tadeusz . . 1923 —
 Mikula Jan 1926 —
 Milan Franciszek 1910 —
 Miłski Adam 1913 —
 Miłaszewski Stronczak
 Adam 1920 —
 Milkowski Karol 1913—1923†
 Milkowski Zenon
 Minkiewicz Witold 1909 —
 Miński Adam 1897—1912
 Miński Kazimierz 1901 —
 Miś Jan 1914—1920
 Misiaczek Juljusz 1914 —
 Miśniakiewicz Marjan . . 1923 —
 Misterka Albin 1916 —
 Mitis Gustaw 1919 —
 Miszke Sylwery 1896—1911†
 Mitscha Adam 1884—1907†
 Moczydłowski Józef . . . 1888—1910†
 Mokry Juljusz 1903 —
 Mokrzycki Antoni 1921 —
 Mokrzycki Teodor Jan . . 1902—1922
 Molenda Władysław 1912 —
 Monné Karol 1886—1905†
 Moor Stanisław 1922 —
 Moravetz Ludwik 1913—1925
 Morawiecki Michał 1896—1922
 Morawski Celestyn 1908 —
 Morssen Michał 1901 —
 Morzycki Karol 1924 —
 Mostowski Stanisław 1913—1920
 Mostowski Tadeusz 1892 —
 Mościcki Dr. h. c. Ignacy . 1913 —
 Moszoro Eugenjusz 1902—1912
 Motylewski Zygmunt . . . 1902—1909†
 Motylewski Dr. Zygmunt . 1902 —
 Mozer Wilhelm 1920 —
 Mroczkowski Antoni . . . 1905 —
 Mroczkowski Leon 1901 —
 Mściwujewski Adam . . . 1925 —
 Mühl Józef 1902—1922
 Mühlrad Jan 1901—1919
 Müller Adolf 1883—1917†
 Müller Antoni 1903 —
 Müller Jan 1917 —
 Müller Jerzy 1914 —
 Müller Władysław 1911 —
 Müldner Gustaw 1904 —
 Mümmeler Edmund 1894—1915
 Mund Boruch 1913 —
 Mund Maksymiljan 1920 —
 Musiałowicz Stanisław . . 1917 —
 Muszyński Leszek 1924 —
 Mycielski Dr. Stanisław . . 1920 —
 Mydlarski Tadeusz 1923 —
 Myron Jan 1893—1917

Nacher Karol 1925 —
 Nacheyski Władysław . . . 1924—1927
 Nadachowski Adam 1898—1927†
 Nadachowski Roman 1917 —
 Nadolski Dr. Otto 1908 —
 Nadwocki Aleksander . . . 1910—1921
 Nagel Bernard 1917—1920
 Nagórski Józef 1922 —
 Nawratil Arnulf 1891 —
 Nawrocki Marjan 1902 —
 Nawrocki Sylwin 1927 —
 Nazarewicz Romuald . . . 1906 —
 Nechay Jerzy 1925 —
 Nechay Ernest 1892 —
 Negrusz Apolinary Kaz. . 1896—1908
 Neiger Izak 1916—1920
 Neuhoff Jan 1911—1915
 Neuhoff Stefan 1913 —
 Neuhaus-Doktor Jan . . . 1905—1919
 Neuman Bolesław 1922 —
 Neuman Kazimierz 1918 —
 Nauman Sabin 1904—1920
 Niebieszczański Miecz. . . 1918 —
 Niedzielski Kazimierz . . 1899—1908
 Niedzielski Tadeusz . . . 1904—1911
 Niedźwiedzki Dr. h. c. J. . 1879—1918†
 Niemczynowski Dr. Tad. . 1923 —
 Niementowski Dr. Stefan . 1893—1925†
 Niepokojezycki Juljusz . 1920 —
 Niewodowski F. Antoni . . 1913 —
 Niewiadomski Marjan . . . 1917 —
 Nigrin Karol 1878—1913†
 Nikodemowicz Marjan . . . 1916 —
 Nitecki Marjan 1904 —
 Nitecki Walerjan 1903 —
 Nitsch Leonard 1899 —
 Niżankowski Julian 1922 —
 Noah Willibald 1899—1914
 Noskiewicz Tadeusz 1922 —
 Nosowicz Andrzej 1893 —
 Nowak Stanisław 1903—1913
 Nowak Tadeusz 1923 —
 Nowak Wiktor 1919 —
 Nowak Władysław 1914 —
 Nowak Zygmunt Jan 1926 —
 Nowakowski Edmund . . . 1905—1919
 Nowakowski Kazimierz . . 1911 —
 Nowakowski Wacław 1911—1915
 Nowotny Roman 1925 —
 Nussblatt Oskar 1908—1926
 Obertyński Włodzim. . . . 1919—1921
 Obmińska Wieczorkowa . . 1925 —
 Obmiński Dr. Tadeusz . . . 1897 —
 Öhlberg Herz 1923 —
 Oezeret Józef 1893—1915
 Ogrodziński August 1897—1914†
 Okoń Edward 1913 —
 Olański Djonizy 1913 —
 Olearski Dr. Kazimierz . . 1889—1920
 Olszański Stanisław 1916—1920
 Opolski Adam 1908 —
 Opolski Izidor 1907 —
 Opolski Józef 1889—1919
 Orłowiec Julian 1905—1920
 Orzelski Juljusz 1892 —
 Osieciński Stanisław 1877—1910
 Osiński Marjan 1908 —
 Osiński Kazimierz 1927 —

Osostowicz Aleksander .	1890—1906	Piotrowski Stanisław .	1909 —	Rajca Walenty	1904 —
Osostowicz Władysław .	1917—1924†	Piotrowski Wacław . .	1922 —	Rakowicz Jan	1896—1922
Ossowski Kazimierz . .	1902—1919	Piotrowski Wojciech .	1913 —	Rams Józef	1903 —
Ossowski Stefan	1900—1924	Pirgo Michał	1910 —	Ramult Baldwin Ludw.	1881—1922
Ostaszkiewicz Antoni .	1902—1915	Pirgo Wiktor	1908—1922	Rapaczyński Marjan . .	1922 —
Ostowski Henryk	1914 —	Pisz Jan	1887 —	Rappaport Józef	1900—1909
Ostrejko Rafał	1900—1908	Piszczyk Franciszek . .	1889—1911	Rappaport Ludwik . . .	1880—1913
Ostrowski Jan	1897—1921	Piwoński Emil	1912 —	Raps Wilhelm	1909 —
Ostrowski Władysław .	1910 —	Plachte Leon	1923 —	Rappe Mieczysław . . .	1903 —
Ozerowicz Władysław .	1924 —	Platowski Zygmunt . .	1908—1921	Rathaus Herman	1901—1920†
Ożarski Albin	1907—1922†	Platzer Maksymilian .	1922 —	Rauch Edward	1896—1909
Paar Korneli	1922 —	Plechowski Karol . . .	1882—1914†	Rauch Leon	1908 —
Paclawski Jan	1917 —	Plinkiewicz Kazimierz .	1887—1919†	Rauch Zdzisław	1912 —
Pajaczkowski Karol . .	1887—1924	Pliszewski Józef	1910 —	Rawicki Eljasz	1901 —
Packh Stefan	1920 —	Pöck Stefan	1920 —	Rawski Kazimierz . . .	1890 —
Pajak Kazimierz	1900—1907	Podgórski Zdzisław . .	1897—1906†	Rawski Wincenty	1894 —
Palka Zygmunt	1924 —	Podhorodecki Włodzim.	1893—1923†	Rawski Witold	1923 —
Panek Michał	1914 —	Podhorodecki Zygmunt	1895 —	Rebczyński Władysław	1878—1911†
Pannenka Eustachy . .	1890 —	Podsoński Franciszek .	1919 —	Rębowski Ludwik Józef	1924 —
Pannenko Kazimierz . .	1922 —	Pohoryles Henryk . . .	1908 —	Redinger Oskar	1907—1915
Papée Stanisław	1878—1909†	Pogórski Tadeusz . . .	1909—1922	Redlich Jakób	1901—1909†
Paraszczyk Stanisław .	1922 —	Polak Adolf	1923 —	Reich Izrael	1910—1919
Pareński Dr. Aleksander	1909 —	Polak Karol	1895 —	Reich Mojżesz	1913 —
Paryłowski Kazimierz .	1919 —	Pollak Stanisław	1918 —	Reich Szymon	1909—1915
Paszcza Wincenty . . .	1896—1915†	Polański Kazimierz . .	1907—1921	Reiner Karol	1921 —
Paszkiewicz Michał . .	1924 —	Polt Rudolf	1910 —	Reininger Ludwik . . .	1896—1915
Paszkowski Tadeusz . .	1901—1914†	Poludniowski Franc. . .	1902 —	Reinstein Adolf	1927 —
Patlewicz Franciszek .	1887—1914†	Poludniowski Stanisław	1909 —	Rębacz Michał	1895 —
Pawełek Stanisław . . .	1911 —	Pomianowski Dr. Karol	1901 —	Reutt Leon	1913 —
Pawlewski Bronisław . .	1883—1917	Poniż Venčeslav	1927 —	Richtmann Karol	1890—1913
Pawlik Dr. Stefan . . .	1920—1926†	Popiel Mieczysław . . .	1900—1921	Riess Henryk	1917 —
Pawlikowski Stanisław	1916 —	Popielecki Jan	1896 —	Rodakowski Zygmunt . .	1918 —
Pawłowicz Władysław .	1925 —	Popławski Leon	1911 —	Rodakowski Zygmunt . .	1895—1906
Pawłowski Jakób	1912 —	Popławski Marjan	1924 —	Rodowicz Kazimierz . .	1912 —
Pawłowski Tytus	1880—1925†	Poppek Ferdynand . . .	1922 —	Rogawski Gustaw Adolf	1919 —
Pawluć Bolesław	1910 —	Pordes Bernard	1911 —	Rogawski Karol	1896 —
Pazirski Ludwik	1927 —	Pordes Fryderyk	1901—1915	Rogowski Roman	1912 —
Pazirski Stefan	1921—1927†	Postępski Edmund . . .	1901 —	Rogoyski Tadeusz . . .	1901 —
Pelczarski Władysław .	1911—1926	Postępski Władysław . .	1877—1911†	Rogoziński Kazimierz .	1902 —
Pelz Jan	1879—1908	Poster Henryk	1901—1913†	Rojecki Włodzimierz . .	1904 —
Pesselt Wilhelm	1907—1922	Poźniak Wiktor	1884 —	Rokosz Jan	1927 —
Peszkowski Karol . . .	1902—1924	Poźniak Władysław . . .	1877—1916†	Romanowski Jan	1926 —
Petelenz Ferdynand . .	1927 —	Prachtel Morawiański P.	1895 —	Romański Ryszard . . .	1900 —
Pfanhäuser Jerzy	1921 —	Praczyński Aleksander .	1911 —	Rosinkiewicz Kazimierz	1896 —
Piasecki Marjan	1913 —	Pragłowski Aleksander .	1877 —	Roniewicz Włodzimierz	1922 —
Piątkiewicz Adam	1922 —	Próchniewicz Witold . .	1903—1925†	Ross Juljusz	1877—1915†
Piekarski Onufry	1889—1915	Proczkowski Mieczysław	1918 —	Rosłowski Dr. Romuald	1905 —
Pielasz Józef	1914 —	Prokopowicz Marjan . .	1901—1921	Rosthal Benjamin	1919 —
Pierożyński Zdzisław . .	1905 —	Pruchnik Józef	1902 —	Roszek Bolesław	1927 —
Pierściński Julian . . .	1902—1925	Pruszyński Faustyn . . .	1890—1916	Rotarski Stefan	1910—1914
Pierzyński Stefan	1914—1922†	Przetocki Kazimierz . .	1909 —	Rottersmann Karol . . .	1898—1915†
Piestrak Feliks	1901—1920	Przetocki Ludwik	1887—1915	Rozwadowski Jerzy . . .	1913 —
Pietruski Marjan	1878—1913	Przetocki Marjan	1912 —	Rozwadowski Tadeusz .	1901—1922
Pietruszewicz Józef . .	1914—1917	Przetocki Wacław	1887 —	Rożański Adam	1901 —
Pietruszewski Władysł.	1911 —	Przewirski Franciszek .	1914 —	Rożański Bronisław . . .	1887—1921
Pietsch Ferdynand nadz.	— —	Przybylski Stanisław . .	1911 —	Rożański Jan	1908—1921
Pilewski Henryk	1923 —	Przybyłowski Marjan . .	1922 —	Ruciński Stanisław . . .	1912 —
Piller Adolf	1908 —	Przystawski Władysław	1900—1920†	Rucker Dr. Jan	1901—1910
Piller Tytus	1909 —	Psarski z Psar Konst.	1896—1906†	Rubezak Tadeusz	1926 —
Pilkiewicz Izidor Wład.	1922 —	Psarski Stanisław	1920—1926	Rubezak Wacław	1926 —
Pindelski Piotr	1879—1922	Pszorn Zygmunt	1895—1910†	Rubeżyński Władysław	1917 —
Pines Bernard	1911—1919	Ptaszek Marjan	1907—1919	Rutkowski Jan	1877—1910
Pines Ozjasz	1911 —	Ptaszyński Stanisław . .	1891—1908†	Rudolphi Karol	1898 —
Pinkas Julian	1912—1917	Puleżyński Franciszek .	1904 —	Ruebenbauer Władysł.	1916 —
Piotrowicz Zygmunt . . .	1892 —	Puzdrowski Antoni . . .	1879—1908†	Ruebenbauer Karol . . .	1912—1927†
Piotrowski Adam	1918 —	Rachlewicz Witold . . .	1887—1819†	Rutowski Stanisław . . .	1886—1912†
Piotrowski Władysław .	1903—1920	Raciborski Ludwik . . .	1877—1907†	Ruziczka Gustaw	1878—1923†
Piotrowski Oskar	1922 —	Raczkowski Stefan . . .	1918 —	Rybczyński Jan	1898—1918

Rybczyński Mieczysław	1899	—	Sikorski Władysław	1910	—	Staś Karol	1917	—
Rybicki August	1902	—	Skalka Józef	1911	—	Staszczyk Stanisław	1911	—
Rybicki Franciszek	1924	—	Skawiński Leon	1901—1906		Stążkiewicz Franciszek	1896	—
Rybicki Stanisław	1905	—	Skawski Emeryk	1877—1921†		Stec Stefan	1914—1921†	
Rychlik Zdzisław	1925	—	Skibiński Dr. h. c. Karol	1879—1922†		Stefanowski Bohdan	1907	—
Rychnowski Franciszek	1878	—	Skibniewski Wacław	1903—1913		Stefczyk Tadeusz	1923	—
Rychter Józef	1877—1917†		Skoczyła Stanisław	1917	—	Steingraber Robert	1877—1922†	
Rydygier Józef	1903—1909†		Skoczyński Wacław	1896	—	Stelzer Karol	1916	—
Rykala Karol	1901—1922†		Skoczyński Władysław	1920	—	Stepan Kazimierz	1921	—
Rypuszyński Józef	1925	—	Skofieg Karol	1903	—	Sternhell Izidor	1908	—
Rzepecki Zbigniew	1925	—	Skórkowski Tadeusz	1924	—	Stettner Franciszek	1914	—
Rzewuski Stanisław	1914—1919		Skórski Ludwik	1905	—	Stieber Henryk	1922	—
Sabiński Wiktor	1916	—	Skrowaczewski Józef	1914	—	Stobiecki Stefan	1886—1918	
Sądel Wojciech	1921	—	Skrzysowski Tadeusz	1893—1909		Stojalowski Eugenjusz	1887—1914†	
Sadkowski Józef	1917—1920		Skólski Apolinary	1896—1911†		Stojowski Władysław	1884—1923†	
Sadłowski Władysław	1900	—	Skwarezyński Władysław	1918—1923†		Stolfa Karol	1903—1911	
Sadowski Pelagjusz	1912—1922†		Ślaczka Kazimierz	1920	—	Stolfa Władysław	1914	—
Samolyk Alfred	1910	—	Ślapi Artur	1896—1909		Stoy Henryk	1884—1909†	
Sare Józef	1878	—	Ślawiński Stanisław	1914	—	Strachanowski Bolesł.	1913	—
Sarek Roman	1916	—	Śliwiński Hipolit nadz.	1901	—	Strobel Juljusz	1897—1910†	
Sauberberg Abraham	1901—1904†		Śłoński Ostoja Franc.	1906—1918†		Stroka Aleksander	1881—1911†	
Sawczyk Wilhelm	1914	—	Ślotwiński Konstanty	1896—1908		Stroneczak Henryk	1877—1908	
Sawczak Włodzimierz	1907—1921		Ślotwiński Stanisław	1923	—	Stroński Jan	1883—1918†	
Sawczuk Eustachy	1912	—	Słowik Bolesław	1914	—	Stroński Kajetan	1907—1915	
Sawicki Aleksander	1901—1909†		Słowik Marcin	1905	—	Stróżecki Dobrosław	1925	—
Sawicki Izidor Stella	1904	—	Śluszkiewicz Roman	1909	—	Stróżecki Michał	1886	—
Sawicki Kazimierz	1913	—	Smakowski Wacław	1904—1921		Strzelbicki Sylwery	1887	—
Sawiczewski Kazimierz	1905—1920†		Śmieczyński Francisz.	1890—1913		Strzygowski Edmund	1919	—
Schäfer Salomon	1912	—	Śmiałowski Eustachy	1879—1922†		Studniarski Jan	1913	—
Schall Henryk	1902—1909		Smidowicz Michał Józef	1922	—	Studnicki Witold Gizbert	1922	—
Schayer Karol	1926	—	Smoluchowski Dr. Tad.	1903—1921		Styber Zygmunt	1897	—
Schätzel Włodzimierz	1921—1926		Smoliński Antoni	1909	—	Stryjeński Tadeusz	1911	—
Schertzingier Roman	1907	—	Smoluchowski Agenor	1912	—	Suchowiak Wacław	1911	—
Schleyen Adolf Włodz.	1901	—	Smoluchowski Ludwik	1927	—	Suchanek Henryk	1905—1921	
Schleyen Hugo	1902—1914†		Smulikowski Henryk	1910	—	Sulikowski Karol	1914	—
Schindler Karol	1927	—	Smyczyński Ludwik	1903—1914		Sulimirski Wit	1922	—
Schloss Henryk	1909—1919†		Śniadowski Władysław	1912	—	Šumper Adolf	1886—1925†	
Schmidt Rudolf	1909—1921		Sobolewski Józef	1921	—	Suszycki Zenon	1886—1912†	
Schneider Tadeusz	1920	—	Sobolewski Zygmunt	1893—1921		Świątkowski Antoni	1877	—
Schneider Adolf	1904—1924†		Sochacki Zygmunt	1904	—	Świerczewski Emil	1903—1908	
Schochet Maurycy	1901—1908		Sokal Emil	1887—1922		Świerczyński Bolesław	1917	—
Schrager Aron	1903—1908		Sokolnicki Gabrijel	1901	—	Świerczyński Kazimierz	1908	—
Schrager Henryk	1919—1920		Sokolowski Ludwik	1913	—	Świerczyński Stanisław	1906—1918	
Schramm Zygmunt	1922	—	Sokolowski Stanisław	1898—1919		Świeżawski Bogusław	1906	—
Schrimpf Rudolf	1898—1924		Sokolowski Tadeusz	1910	—	Świeżawski Bronisław	1908	—
Schubert Tadeusz	1927	—	Sołtyński Gustaw	1905—1922		Świeżawski Stanisław	1888	—
Schuman Ryszard	1927	—	Sołtyński August	1877—1915†		Świeżawski Tadeusz	1908	—
Schuman Jan	1901—1924		Sosnowski Józef	1895—1924		Świrski Franciszek	1914	—
Schwakopf Józef	1919	—	Spannbauer Antoni	1901—1907		Świrski Stanisław	1905	—
Schwarz Antoni	1913—1924†		Specht Ferdynand	1907—1926		Świtkowski Mieczysław	1884—1913†	
Schwarz Grzegorz	1926	—	Sperber Zygmunt	1926	—	Swoboda Jan	1922	—
Sedlak Kazimierz	1901—1912		Spiegel Herman	1909	—	Swoboda Józef	1922	—
Seifert Mieczysław	1904	—	Śpiewak Czesław	1925	—	Swoboda Michał	1904	—
Seifert Wacław Leon	1903—1921		Spysz Ignacy	1923	—	Swoboda Walerjan	1924	—
Seelenfreund Dr. Dawid	1910	—	Sroczyński Tadeusz	1920	—	Swól Wojciech	1925	—
Semków Józef	— 1905†		Stachiewicz Jerzy	1923	—	Sygall Jakób	1912—1917	
Seremet Józef	1914	—	Stadler Mieczysław	1921	—	Syniewski Wiktor	1922—1927†	
Setkowicz Paweł	1903	—	Stadtmüller Alfred	1920	—	Sykala Julian	1925†	—
Setti Karol	1877—1913†		Stadtmüller Karol	1906	—	Syroczyński Dr. h. c. Leon	1888—1921†	
Sidorowicz Kazimierz	1914	—	Stanecki Dr. Zdzisław	1909	—	Szaynok Józef	1897—1921	
Siebauer Benedykt	1896—1907		Staniszewski Wincenty	1920	—	Szaynok Władysław	1901	—
Siebauer Eugenjusz	1900—1924		Stanisławski Witold	1925	—	Szafnicki Stanisław	1922	—
Siebauer Stanisław	1910	—	Stankiewicz Mieczysław	1922	—	Szafrański Wilhelm	1919	—
Siegler J. de Eberswald	—	—	Stanko Mieczysław	1906	—	Szarliński Stefan	1927	—
Siemiałkowski Dr. F.	1911—1918†		Stankowski Jan	1890—1915		Szczepaniak Jan	1879—1913†	
Sienicki Mieczysław	1924	—	Stapf Adolf	1895—1920†		Szczepanik Jan, czł. n.	1901—1905	
Sierosławski Mieczysław	1919	—	Starek Jan	1924	—	Szczepanowski St. Prus	1908	—
Sikorski Tadeusz	1897	—	Starzecki Marjan	1911	—	Szczepanowski Stanisław	1884—1900†	

Szczeptański Michał	1914 —	Tylec Józef	1879—1908	Wieluński Szczepan	1922 —
Szczeptański Tadeusz	1923 —	Tylko Feliks	1922 —	Wieniewski Henryk	1917—1924†
Szczerbowski Władysław	1906 —	Tymiński Mikołaj	1891—1911†	Wierzbianski Zbigniew	1912 —
Szczygieł Franciszek	1925 —	Tymiński Stanisław	1911—1924†	Wierzbicki Aleksander	1889 —
Szefer Leopold	1905 —	Tyryła Jan	1909—1920	Wierzbicki Leon	1904—1924
Szele Antoni	1921 —	Tychoniewicz Stanisław	1902 —	Wierzbicki Ludwik	1880—1912†
Szeliga Henryk	1919 —	Uderski Edward	1896—1911	Wierzbowski Ludwik	1908 —
Szeligowski Karol	1909 —	Ułman Józef	1901—1919	Wierzyński Bronisław	1905 —
Szlachtowski Feliks	1902—1919†	Ułman Karol	1895—1906†	Widt Józef	1914 —
Szlosser Ludwik	1910 —	Ulmer Adam	1910 —	Widt Seweryn	1886—1912†
Szmosz Marek	1919 —	Ujejski Stanisław	1907—1915	Wiktor Bronisław	1917 —
Szmok Wilhelm	1888 —	Ulmer Adam	1910 —	Wiktor Stefan	1900 —
Szopski Józef Teodor	1896 —	Unger Gerard	1926 —	Wilczek Władysław	1918 —
Szotowicz Józef	1879 —	Ungerowa Eliza	1926 —	Wilczkiewicz Edmund	1923 —
Szpaczyński Stanisław	1909—1921	Undeschitz Jan	1901—1913	Wilenko Józef	1919 —
Szpetkowski Mieczysław	1926 —	Urban Marjan	1912 —	Windakiewicz Edward	1896—1921
Szpor Zdzisław	1903 —	Ursini Zygmunt	1906—1920†	Winiarz Kazimierz	1914 —
Szramowicz Stanisław	1921 —	Vacek Jakób	1902—1921	Winkler Bernard	1913 —
Szuba Stanisław	1924 —	Vayhinger Stanisław	1913 —	Winnicki Bronisław	1902 —
Szule de Szulcer Antoni	1912 —	Vetulani Franciszek	1886—1921†	Winnicki Emil	1923 —
Szule de Szulcer Stanisław	1900 —	Vogel Łazarz	1920 —	Winnicki Mikołaj	1923 —
Szuman Antoni	1907—1915	Vogelman Józef	1908 —	Wirszyłło Grzegorz	1924 —
Szumski Kazimierz	1903—1914†	Völpeł Eugenjusz	1907 —	Wiśniewski Bonifacy	1902—1912†
Szumski Stefan	1907 —	Völpeł Roman	1916 —	Wiśniewski Kazimierz	1901 —
Szuster Włodzimierz	1923 —	Wachman Herman	1913 —	Wiśniewski Konstanty	1883—1920
Szybalski Stefan	1919 —	Wacnik Cyprian	1909 —	Wiśniewski Marjan	1926 —
Szyszkowski Władysław	1877—1917†	Walewski Adam	1900 —	Wiśniowski Dr. Tadeusz	1909 —
Szwed Karol	1903—1913	Walentowski Mikołaj	1909 —	Wiszniewski Jan	1902—1921
Tabaczyński Zygmunt	1920 —	Waligórski Tadeusz	1911 —	Witkiewicz Jan	1879 —
Talowski Teodor	1898—1910†	Warchałowski Zdzisław	1914—1917	Witkiewicz Dr. Roman	1912 —
Tarezałowicz Jan	1910—1924	Wartalski Feliks	1920 —	Witkowski Tadeusz	1917 —
Tarczyński Władysław	1913—1918	Warteresiewicz Aleks.	1908 —	Witoszyński Emil	1927 —
Taroni Ludwik	1906—1920	Wasilewski Dr. Ludwik	1922 —	Wlassics Zbigniew	1913 —
Tarsiński Franciszek	1920—1926	Wasilkiewicz Eugenjusz	1894—1915	Włodarczyk Franciszek	1897—1911†
Tataczuk Stanisław	1912 —	Wasilkowski Włodzim.	1903—1921	Włodarczyk Franciszek	1901—1908
Taub Józef	1923 —	Waschko Jan	1922 —	Włoszkiewicz Franciszek	1901—1908
Telatycki Tadeusz	1911—1921	Wąsowski Leon	1920 —	Wohn Stanisław	1927 —
Teleżyński Alojzy	1887—1905†	Wasylewski Bolesław	1882—1915	Wójcicki Jan	1922 —
Tenczyn Emil	1913 —	Wątorzek Dr. Karol	1905 —	Wójcicki Stanisław	1894—1907
Teodorowicz Adam	1888—1920†	Wawrzakowicz Stanisław	1906—1921	Wojechowski Karol	1877—1921†
Teodorowicz Kazimierz	1909 —	Waydowicz Józef	—	Wójcicki Rościsław Ant.	1927 —
Teodorowicz Mieczysław	1902 —	Waydowski Bronisław	1908 —	Wojechowski Włodz.	1920 —
Terlikowski Marjan	1914 —	Ważny Edward	1904—1922	Wójcik Franciszek	1925 —
Thullie Dr. Czesław	1924 —	Weisłak Alfred	1911 —	Wojewski Kazimierz	1925 —
Thullie Dr. Maksymil.	1877 —	Wdówka Piotr	—1905†	Wojtan Władysław	1900 —
Tobiczek Jan Kanty	1895—1923†	Weber Andrzej	1910 —	Wojtasiewicz Wawrz.	1926 —
Tołoczko Edward	1896—1923†	Weber Jerzy	1926 —	Wolański Witold	1911 —
Tołoczko Wiktor	1905 —	Weber Zygmunt	1913 —	Wolf Karol	1907 —
Tokarz Wincenty	1913 —	Weksler Antoni	1890 —	Wolgnier Józef	1901—1907
Tokarski Bartłomiej	1908—1920	Węgrzynowicz Józef	1884—1913†	Wolkowicz Aleksander	1924 —
Tolwiński Dr. Konstanty	1923 —	Weigel Dr. Kasper	1909 —	Woll Bernard	1877—1908
Tomaszewski Antoni	1925 —	Węsierski Jerzy	1913 —	Wolski Bertold	1893—1918†
Tombak Leon	1920 —	Wein Feliks	1914 —	Wolski Wacław	1890—1922†
Tomicki Józef	1896—1925†	Wein Klemens	1900 —	Włoszczak Dr. Eust.	1893—1908†
Topolnicki Adam	1908—1922	Weindling Łazarz	1922 —	Włoszyn Józef	1903 —
Traczyk Joachim	1897—1922	Weiss Adolf	1886 —	Woroszyński Zygmunt	1901—1921
Trela Stanisław	1927 —	Weiss Edward	1918 —	Wowkonowicz Jan	1908 —
Tretter Stefan	1927 —	Weiss Juljusz	1902 —	Wowkonowicz Romuald	1907 —
Trojnar Józef	1925 —	Weiss Kazimierz	1922 —	Wondrausch Bronisław	1925 —
Trojanowski Alojzy	1924 —	Weiss Stanisław	—	Wrażej Dr. Władysław	1924 —
Trojanowski Zygmunt	1926 —	Weitzman Gustaw	1923 —	Wroński Willibald	1893 —
Tuleja Józef	1896 —	Welezer Bronisław	1916 —	Wróbel Jan	1917 —
Turkiewicz Józef	1903—1907	Wewiórski Ignacy	1906 —	Wróbel Tadeusz	1911 —
Turski Dominik	1920 —	Wex Adolf	1880—1910†	Wrzosek Tomasz	1878—1907
Turyn Filip	1921 —	Wiechański Leon	1908 —	Wszelaczyński Teofil	1904 —
Turyczyn Adam	1917 —	Wieczorek Erwin	1925 —	Wszeteczka Ferdynand	1877—1909
Tuziak Franciszek Józef	1903—1921	Wieleżyński Marjan	1903 —	Wyleżyński Konrad	1920 —
Twardowski Władysław	1911 —	Wielkopolski Maks. Al.	1902—1921	Wysocki Józef	1894—1910†

Zablocki Bronisław . . .	1924—1926	Zazula Albin	1886 —	Ziembicki Henryk . . .	1911—1917
Zaboklicki Julian . . .	1922 —	Zazulak Jerzy	1925 —	Zienkiewicz Władysław	1919 —
Zabokrzycki Aleks. . .	1898—1911	Zawadzki Stanisław . .	1925 —	Zieniewski Włodzimierz	1923 —
Zacchi Aleksander . . .	1901—1918	Zawadzki Jan	1917—1920	Zilz Filip	1923 —
Zach Jakób	1902—1911†	Zawadziński Adam . .	1913—1917	Zimny Witold	1923 —
Zachar Franciszek . . .	1910 —	Zawadziński Kazimierz	1912—1922	Zinkiewicz Karol . . .	1905—1922
Zacharjasiewicz Józef .	1917 —	Zbierzchowski Jan . .	1913 —	Ziołowski Stanisław . .	1922 —
Zacharjasiewicz Karol .	1885 —	Zbierzchowski Władysł.	1886 —	Zipser Kazimierz . . .	1900 —
Zachariewicz Alfred . .	1894 —	Zborzyl Jerzy	1926 —	Zopoth Wilhelm	1922—1927
Zaczek Józef	1910—1921	Zborzyl Stefan	1907—1925†	Zubrzycki Dr. Jan . . .	1913 —
Zaczkowski Kazimierz .	1898—1918†	Zbyszewski Hipolit . .	1878—1916†	Zwierzchowski Stanisł.	— —
Zaczyński Eugenjusz J.	1926 —	Zdanowicz Eugenjusz .	1907—1922	Zwoliński Stanisław . .	1920 —
Zagórny Marynowski L.	1901—1911	Zdanowicz Władysław .	1903 —	Zysko Jan	1908 —
Zagórski Józef	1923 —	Zdobnicki Stanisław . .	1881 —	Żak Albert	1885—1915†
Zagórski Mieczysław . .	1911 —	Zdybalski Fryderyk . .	1924 —	Żardecki Kazimierz . .	1916 —
Zahaczewski Józef . . .	1920 —	Zdziarski Wiesław . . .	1922 —	Żarnecki Zygmunt . . .	1909—1921
Zahajkiewicz Karol . . .	1903—1919	Zeitleben Jan	1899 —	Żebrowski Ignacy . . .	1903—1916
Zajączkowski Józef . . .	1886—1908†	Zeniuk Józef	1903—1920	Żebrowski Tadeusz . . .	1893 —
Zajączkowski Stanisław	1877—1912†	Zgorlakiewicz Władysł.	1898 —	Żegleń Kazimierz (nadz.)	1902—1914
Zakrzewski Jan	—1908†	Zieleniewski Edmund .	1896—1918†	Żeleński Stanisław . . .	1900—1914†
Zakrzewski Dr. Ignacy	1901—1917	Zieleniewski Marjan . .	1901—1920	Żerański Tadeusz . . .	1911 —
Zakrzewski Zygmunt . .	1927 —	Zieliński Józef	1922 —	Żerebecki Marjan . . .	1918 —
Zamoyski Franciszek . .	1921 —	Zieliński Konrad	1913—1921	Żmigrodzki Stanisław .	1903—1914
Zaremba Bolesław	1919 —	Zieliński Mieczysław . .	1912—1923	Żółciński Antoni	1922 —
Zaremba Henryk (nadz.)	1919 —	Zieliński Romuald . . .	1922 —	Żurowski Jan	— —
Zaremba Karol	1927 —	Zieliński Zygmunt . . .	1901—1918	Żychowicz Edmund . . .	1894—1924†
Zaremba Szczesny	1913—1924†	Zielski Eljasz	1916 —	Żygulski Franciszek . .	1896—1911†
Zarzycki Józef	1897—1908	Ziembicki Gwałbert . .	1877—1906†		

Razem członków 1759.

POLSKIE USTAWODAWSTWO DROGOWE.

A okresie tworzenia się państwowości polskiej znalazł się resort drogowy w sytuacji bardzo trudnej. Z jednej strony konieczność poprawy niezmiernie zabagnionych w okresie wojny stosunków drogowych i złączona z tem sprawa pewnej koordynacji projektowanych zamierzeń, z drugiej zaś różnorodność ustawodawstwa drogowego na poszczególnych terytoriach dawnych zaborów, wytworzyły stan trudny do opanowania, a to tem więcej, iż młody organizm państwowy wszedł w nowy okres swego rozwoju wśród zgiełku wojennego, tak u wschodniej jak i zachodniej granicy. Z natury rzeczy na pierwszy plan wysunąć się musiały sprawy żywotniejsze, które trzeba było rozwiązać w pierwszym rządzie, by dostatecznie pewnie zabezpieczyć wątłe podówczas podwaliny niezależności politycznej.

Wojna, szczególnie na wschodzie, zniszczyła w dziale drogowym prawie zupełnie dorobek kilkudziesięciu lat poprzednich, a na jakie trudności napotkano w dziale administracyjnym, świadczy o tem fakt istnienia na zjednoczonych ziemiach polskich bardzo różnorodnego ustawodawstwa drogowego i to nie tylko w zależności od b. zaborów, ale nawet w ich granicach. Tak n. p. w b. zaborze pruskim były odmienne ustawy drogowe w Prowincji Poznańskiej, Pomorskiej, Wschodnio-Pruskiej, Zachodnio-Pruskiej, oraz na Śląsku; w b. zaborze austriackim różnorodnie były ukształtowane sprawy drogowe w Galicji, Śląsku Cieszyńskim, oraz w małej części przydzielonego nam Spisza i Orawy; w b. zaborze rosyjskim zaś inne przepisy obowiązywały za ziemiach b. Królestwa Kongresowego, inne zaś w dalszej, ku wschodowi posuniętej części Kraju Zachodniego.

Nie dziwnego zatem, że opanowanie tej różnorodności i to w zgiełku wojennym, było wysiłkiem bardzo wielkim, oraz, że może niewszystkie zamierzenia ustawodawców wydały rezultat taki, jaki mógłby być uważany za wzorowy w warunkach normalnej pracy. Olbrzymią trudnością w tem dziele był nadto stan naszego samorządu, zdezor-

ganizowanego mniej lub więcej w zależności od zaborn i nieuporządkowanego, jak wiemy, jeszcze do dzisiaj, na którego barki z natury rzeczy musiała być przerzucona lwią część zagadnienia drogowego. Jeżeli dodamy do tego olbrzymie niedomagania finansowe, wynikające wogóle z trudnych ówczesnych warunków skarbowych, oraz z postępującej z dnia na dzień dewaluacji waluty obiegowej, będziemy mieli dokładny obraz trudności, w jakich nagle sprawa drogowa w Polsce się znalazła.

Pierwszą próbą, a dodajmy odrazu niebardzo szczęśliwą, jakiego takiego opanowania chaosu drogowego, było wydanie dekretu Naczelnika Państwa z dn. 7 lutego 1919 (D. P. Nr. 14/19 poz. 149) w przedmiocie tymczasowych przepisów o zarządzie drogami kołowemi. Dekret ten opracowany po bieźnie, nie tylko nie przyczynił się do poprawy stosunków drogowych, ale przeciwnie wprowadził właściwie jeszcze większy zamęt w tę tak ważną dla gospodarki społecznej dziedzinę pracy państwowej, szczególnie na terytorjum b. zaborn rosyjskiego. Zniósł mianowicie wszelką dotychczasową kategoryzację dróg w tym zaborze, ustanawiając w zamian tylko pojęcie dróg powiatowych i gminnych, czyli przeszedł odrazu w gospodarce drogowej na szerokie flukta organizacji samorządowej, nie licząc się z faktem, czy samorząd ten, którego braki do dzisiaj odczuwamy, podola w tych bądź co bądź niecodziennych czasach, nałożonym nań obowiązkom.

Rozkład ciężarów drogowych, przerzucający 50% wydatków na samorząd powiatowy, 30% na Państwo, zaś 20% na adjacjentów, dawał również powód, szczególnie u tych ostatnich, do licznych seysji, tem więcej, iż brak było rozporządzenia wykonawczego, określającego dokładnie pojęcie adjacenta i stopień jego zainteresowania w budowie lub utrzymaniu drogi.

W b. zaborze austriackim i pruskim pozostawiono przepisy dawniej obowiązujące, tak co do administracji, jak też i potrzebnych środków pie-

nieżnych, z modyfikacją pewnych zasad dotychczasowych, a do takich należało utworzenie dzielnicowych Zarządów dróg kołowych, co w rezultacie dla obszaru b. Galicji doprowadziło do złączenia agend drogowych rządowych i krajowych w ramy t. zw. Sekcji technicznej namiestnictwa. Dekret ten, jakkolwiek niewydał pozytywnych, realnych rezultatów, był jednakże właśnie ze względu na swoją, już w tytule zaznaczoną tymczasowość, impulsem do stworzenia dotychczas obowiązującej ustawy drogowej, o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej polskiej, z 10 grudnia 1920 (D. U. R. P. Nr. 6/21 poz. 32) i nad tą, że tak rzeknę, ewangelją drogową, wypadnie się nam tu dłużej zastanowić.

Istotnej państwowej ustawy drogowej nieposiadał właściwie dotychczas żaden zabór. Wszelkie złączone z tą dziedziną sprawy uregulowane były albo ustawami prowincjonalnemi, albo też przepisami, które z pojęciem ustawy niebardzo się zgadzały. Dopiero wydana ustawa jest pierwszą próbą skodyfikowania całokształtu spraw drogowych z punktu widzenia państwowości polskiej, a główną jej zaletą jest rozeźnienie jej mocy na cały obszar Państwa, z wyjątkiem naturalnie Śląska, który z racji układów międzynarodowych nie mógł być nią objęty. Nie nleża żadnej kwestji, że ustawa ta posiada również, jak zresztą każde poczynanie ludzkie, pewne braki, które z biegiem czasu zostaną prawdopodobnie bądźto w drodze nowelizacji, bądź też w drodze wydania ustaw dodatkowych, usunięte, niemniej jednak zasługuje na uznanie, jako pierwszy krok w kierunku uregulowania zabagnionych stosunków drogowych.

W pierwszym rzędzie zajęła się ustawa ta kategoryzacją dróg, wprowadzając na całym obszarze Państwa pojęcie dróg państwowych, wojewódzkich powiatowych i gminnych. Była to sprawa niezmiernie ważna, jeśli się uwzględni, iż w rozmaitych zaborach były drogi o najrozmaitszych typach administracyjnych (n. p. w b. Galicji drogi państwowe, krajowe, powiatowe, gminne I. i II. klasy, strategiczne, dojazdy kolejowe) a co zatem idzie, o bardzo różnorodnych sposobach pokrywania odnośnych wydatków.

Zasadniczą cechą tej ustawy jest jej ramowość w odniesieniu do administracji drogowej, oraz silna tendencja w kierunku przerzucenia całości zagadnienia drogowego na samorząd. Oba te momenty wymagają szczegółowego omówienia.

Ramowość ustawy tkwi w tem, iż jakkolwiek zasadniczo postanawia się, iż kosztu budowy i utrzymania dróg państwowych pokrywa Państwo, wojewódzkich samorząd wojewódzki, powiatowych samorząd powiatowy, zaś gminnych samorząd gminny, to jednakże odnośnie do administracji

drogowej, która wytycznie przekazana jest dla dróg państwowych organom państwowym, dla dróg wojewódzkich i powiatowych organom samorządu wojewódzkiego, zaś dla dróg gminnych samorządowi powiatowemu, możliwe są najrozmaitsze kombinacje. I tak, drogi państwowe mogą być przekazane do zawiadywania związkom samorządowym, zaś wyższe organizacje samorządowe mają prawo przekazywania ustawowo sobie powierzonych dróg organizacjom niższego rzędu, z wyjątkiem ulic i placów w obrębie miast, osad miejskich, uzdrowisk i zdrojowisk, o typie dróg gminnych, które z reguły mają być w opiece gminy. Również możliwy jest odwrotny wypadek przejęcia dróg niższego typu przez organa wyższe, o ile udowodnione zostanie, iż gospodarka drogowa prowadzona jest przez odnośne związki samorządowe wadliwie. Nadto wojewódzkie związki samorządowe mają prawo wydawania w granicach ustawy drogowej, oraz w porozumieniu z Min. Rob. publ., szczegółowych przepisów, odnoszących się do budowy i utrzymania dróg w granicach Województwa. Oprócz tego zastrzeżono, iż na terenie jednego powiatu nie może być więcej niżli jeden samorządowy Związek drogowy, z wyjątkiem gmin wydzielonych z powiatów.

O ile nie da się zaprzeczyć, iż ustalenie jednolitego sposobu postępowania w administracji drogowej byłoby niemożliwem u nas, ze względu na bardzo różnorodne stosunki, tak gospodarcze, jakoteż kulturalne poszczególnych polaci Państwa, to jednak posunięto się tu w ramowości może zbyt daleko. W szczególności mam poważne obawy, czy przekazywanie samorządom dróg państwowych, będących pierwszorzędnymi arterjami ruchu drogowego, jest w zasadzie słuszne, a to z uwagi na coraz bardziej wzrastające znaczenie tych dróg, wobec silnie rozwijającego się dalekobieżnego ruchu samochodowego, oraz z uwagi na strategiczne znaczenie tych komunikacji.

Nadto zamierzenia ustawowe mogą w rezultacie doprowadzić do takiej szachownicy zarządów drogowych, nie tylko w poszczególnych Województwach, ale nawet w pojedynczych powiatach, że zorientowanie się w tej gmatwaninie, oraz rzeczowa strona gospodarki drogowej, mogą być bardzo na szwank narażone. Hamulcem na to ma być preponderancja Min. Rob. publ. na tok gospodarki drogowej, niestety jednak do dzisiaj nie wiemy jak będzie u nas wyglądał samorząd i czy on w przyszłości zgodzi się na chwilowo ustawowo zabezpieczony silny nadzór państwowy. Argument często wysuwany obecnie, że tak się dotychczas rozwija ustrój drogowy w b. zaborze rosyjskim, nie przemawia mi do przekonania, raz z tego powodu, iż zarząd drogami państwowymi, jakkolwiek przekazany samorządom, wykonywany tam jest

obecnie przez urzędników państwowych, co w przyszłości prawdopodobnie miejsca mieć nie będzie, powtóre z uwagi na liczne ntyskiwania właśnie tych fachowych państwowych organów na stan jaki się tam obecnie wytworzył i na trudności pracy w tych warunkach.

Bardzo celowe jest ustawowe zabezpieczenie pomocy państwowej dla samorządów, przez udzielanie subwencji, lub też pożyczek, wydawanych z osobno na ten cel utworzonego funduszu pożyczkowego. Niestety, z powodu trudności finansowych, w jakich się Państwo znalazło z jednej, a zupełnej ignorancji społeczeństwa w dziedzinie drogowej i niezrozumienia ważności tej sprawy z drugiej strony, postulat ten dotychczas ma prawie tylko teoretyczne znaczenie, gdyż udzielane subwencje są wprost w stosunku do istotnych potrzeb minimalne, a o funduszu pożyczkowym prawie serjo mówić nie można. Roczne dotacje budżetowe funduszu, stanowiące jego uposażenie, (np. na r. 1927/8 50.000 zł.) są tak nieznaczne, że nie mogą wywrzeć żadnego widocznego wpływu na poprawę rozbudowy drogowej.

Niezmiernie cennym momentem, w kierunku powiększenia funduszy drogowych, miał być art. 23. ustawy, pociągający do współudziału w kosztach budowy i utrzymania dróg osób, otrzymujących z tych urządzeń szczególne korzyści, względnie nadmiernie je zużywających. Rzecz w zasadzie zupełnie słuszną, która jednakże uryka do dzisiaj bardzo z powodu braku rozporządzenia wykonawczego, normującego sposób obliczania tego rodzaju datku, oraz granice jego zastosowania. Nie ulega żadnej kwestji, że znaczną trudność stanowił tu brak statystyki drogowej, będącej najbardziej racjonalną miarą oceny ewentualnych świadczeń stron interesowanych: należy przypuszczać, że w najbliższym czasie zostaną w tym kierunku wyzyskane daty z okresu przeprowadzonej statystyki na drogach państwowych z r. 1926.

Ustawa drogowa wprowadziła bardzo celową nowość w postaci spółek drogowych, możliwych do zawiązania bądź to w drodze dobrowolnej, bądź też nawet przymusowej. Normalne statuty tych spółek, które podlegają zatwierdzeniu Min. Rob. publ., zostały wydane i w wielu wypadkach już zastosowane. Sprawa ta złączona jest jednakże życiowo z kwestją drogowego funduszu pożyczkowego, oraz z zapomogami. Nie możemy się spodziewać należytego rozwoju spółek drogowych dopóty, dopóki interesowani nie spostrzegą, iż zawiązanie spółki ułatwi im korzystanie w szerszej mierze aniżeli miało to miejsce dotychczas, z pewnych świadczeń ze strony Państwa, względnie z taniego kredytu.

Przejszć teraz należy do ustawowo zabezpieczonej sprawy świadczeń w naturze dla celów drogowych. Pomijam tu narazie przymusowe

świadczenia, wynikające z konieczności zastosowania tego środka w wypadkach katastrof żywiołowych, jak zaspasy śnieżne, powodzie i t. p., a zajmę się tylko świadczeniami na normalne cele gospodarki na drogach gminnych. Na tych drogach mianowicie zezwala ustawa na ustanowienie przez samorząd gminny świadczeń w naturze, tak w robociznie pieszej, jak też i w środkach przewozowych. Jest to znany nam już dawniej „szarwark“. Z tendencją ustawodawcy w tym kierunku niestety zgodzić się nie mogę, względnie uważam tu za potrzebne poczynienie pewnych zastrzeżeń. Opieranie rozbudowy drogowej na drogach najbardziej upośledzonych na powinności w naturze, uważam w naszych stosunkach za bardzo ryzykowne. Jak nas doświadczenia przedwojenne pouczyły, należyte wykorzystanie szarwarku było wprost niemożliwe, po pierwsze z powodu opieszałości dostarczonego do pracy materiału roboczego, powtóre z powodu jego częstej nieudolności, albowiem typroboty drogowej wymaga, przy całej swej prymitywności, pewnego doświadczenia i wprawy, którego z natury rzeczy przygodnie dostawiony robotnik posiadać nie może. Pomijam tu nawet sprawę ewentualnych nadużyć, z powodu wykorzystywania osobistych stosunków w gminie, jakkolwiek i ten moment jest tutaj bardzo ważny. To były też powody, dla których swego czasu zostały zniesione świadczenia w naturze na terytorjum b. zaboru austriackiego, uchwałą Sejmu krajowego. Od tego czasu nietylko nie się ku lepszemu nie zmieniło, ale przeciwnie, możemy raczej mówić o pogorszeniu się stosunków. Świadczenia w naturze będą u nas dopóty rzeczą trudną do wyzyskania, dopóki całe społeczeństwo nie zrozumie ważności sprawy drogowej, a do tego niestety jeszcze jest bardzo daleko. Jedyne zastrzeżeniem, któreby na korzyść szarwarku zrobić należało, jest dopuszczenie powinności w naturze dla dowozu materiałów budowlanych i to nie w formie t. zw. robocizny ciągłej, lecz zakordowanej wedle objętości. Miejmy nadzieję, że momenty te znajdą zrozumienie u kompetentnych czynników i że ustawę drogową czeka odpowiednie znowelizowanie w tym kierunku.

Ujemną stroną ustawy było zastrzeżenie bliżej nieokreślonego okresu przejściowego, w odniesieniu do objęcia dróg przez właściwe zarządy, który to stan trwa do dzisiaj. Zastrzeżenie to wynikało prawdopodobnie z nieregulowania całego kompleksu spraw, złączonych z istnieniem naszego samorządu, niemniej jednak odbija się fatalnie na stanie niektórych dróg. Możliwe skrócenie tego okresu jest rzeczą pierwszorzędną wagi i powinno być jak najwcześniej dokonane.

Równoległe z uregulowaniem całokształtu spraw drogowych przeprowadzono w ciałach usta-

wodawczych ustawą z 10. grudnia 1920 (D. U. R. P. Nr. 6/21. poz. 31) o dostarczeniu środków przewozowych do budowy i utrzymania dróg publicznych i mostów. Konieczność wydania tej ustawy, zresztą o charakterze przejściowym na lat 5, wynikała z trudności, na jakie początkowo napotkano wskutek oporu właścicieli środków przewozowych i żądanych za nie nadmiernych cen. Znaczenie jej było dosyć nikle, raz ze względu, iż instytucje powołane do zrealizowania jej, tego przymusowego środka, z łatwo zrozumiałych powodów, dość niechętnie używały, powtórze, nie było w owym czasie materialnej sposobności do szerokiej rozbudowy dróg.

Jako dalszy etap w rozwoju ustawodawstwa drogowego wskazać należy na ustawę z 7. października 1921 (D. U. R. P. Nr. 89. poz. 656) o przepisach porządkowych na drogach publicznych, czyli o t. zw. policji drogowej. Skoordynowanie najrozmaitszych przepisów, regulujących ruch na drogach, oraz ochronę ich wobec używających i sąsiadów, a obowiązujących w poszczególnych zaborach, było rzeczą nagłą, tem więcej, iż wskutek przeznaczania bardzo nieznacznych środków finansowych na utrzymanie, tem szkodliwiej braki w tej dziedzinie objawiać się zaczęły. W ustawie tej posunięto się do bardzo szeroko pojętej ramowości i przerzucono właściwie całokształt rozwiązania tego zagadnienia na mające się później wydać rozporządzenie ministerjalne, rozporządzenia samorządów wojewódzkich, a nawet wojewodów.

Ustawa ujęła zasadniczo li tylko przymus jeżdżenia prawą stroną drogi, prawo Zarządu telegrafów i telefonów do bezpłatnego przeprowadzania drogami przewodów napowietrznych i podziemnych, obowiązek gmin do czyszczenia z kurzu i błota nawierzchni twardych dróg publicznych, w obrębie ich zwartego terytorjum położonych, szerokość pasa zewnętrznego, mającego pozostać wolnym od uprawy, dla dróg państwowych, dopuszczalność w pewnych warunkach zobowiązania właściciela lasu do utrzymywania wolnego w kulturze leśnej pasa ziemi wzdłuż drogi, konieczność urządzenia prowizorycznych objazdów podczas naprawy dróg i mostów, przymus odstępywania potrzebnych na ten cel gruntów, odległość stawianych w otwartych partjach budynków dla wszystkich dróg, z wyjątkiem gminnych, obowiązek stawiania mostków na rowach przydrożnych dla dróg bocznych i dostępu do gruntów, zabudowań, oraz obowiązek sadzenia drzew przydrożnych.

Natomiast cała grupa postanowień odnoszących się do używania drogi, oraz dopuszczalność budowy w pobliżu drogi zakładów mogących zagrażać bezpieczeństwu ruchu, przekazana została wymienionym powyżej rozporządzeniom. Wiele

z tych spraw zostało już w tej drodze uregulowanych, niektóre natomiast, szczególnie te, których wydanie leży w kompetencji samorządów, czekają jeszcze załatwienia. Nawiasowo zwrócić należy uwagę, iż dopuszczalność wydawania przez wojewodów pewnych zarządzeń, odnoszących się do dróg w ich obrębie działania, jak n. p. pewne wyjątkowe postanowienia dla ruchu samochodowego, stanowić będą zawsze znaczne utrudnienia, szczególnie dla ruchu dalekobieżnego, pomimo bowiem wszystkich rygorów prawnych, trudno żądać od obywatela dokładnej znajomości odnośnych przepisów, obowiązujących na stosunkowo małej przestrzeni, różnych często w niedaleko od siebie położonych miastach.

Na podstawie powyższej ustawy wydane zostały następujące rozporządzenia ministerjalne: 1. o wymijaniu i wyprzedzaniu na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 46/22. poz. 407), 2. o ruchu samochodów i innych pojazdów mechanicznych (Dz. U. R. P. Nr. 65/22. poz. 587), 3. o sadzeniu i utrzymywaniu drzew przydrożnych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 8/23. poz. 51), 4. o używaniu i ochronie dróg (Dz. U. R. P. Nr. 61/24. poz. 611), bardzo obszernie ujmujące całokształt tego przedmiotu, oraz poświęcające wiele miejsca sprawie informacyjnych znaków drogowych, oraz 5. o skrzyżowaniu dróg publicznych z kolejami żelaznymi (Dz. U. R. P. Nr. 65/24. poz. 641). Oprócz tego wydali poszczególni wojewodowie, oraz komisarz Rządu dla Warszawy, cały szereg zarządzeń, wynikających z powyższej ustawy o charakterze lokalnym. Wymienione pod 2. rozporządzenie o ruchu samochodowym ma ulec w najbliższej przyszłości zmianom, dostosowanym do obecnych warunków, w związku z projektowaną ustawą o podatku samochodowym.

Równoległe z uregulowaniem najbardziej dotkliwych bolączek problemu drogowego postępowała praca w kierunku uprawnienia administracji drogowej. Dział ten podzielić można na dwie części: pierwszą, odnoszącą się do administracyjnego podziału czynności z budownictwem drogowym związanych i drugą, mającą na celu zabezpieczenie dostatecznych kwalifikacyj personelu drogowego. O ile odnośnie do drugiej części dokonano bardzo wiele, wydając przepisy o kwalifikacjach służby tak na drogach państwowych, jak też i samorządowych, to niestety część pierwsza nosi bez przerwy charakter eksperymentatorski i nie można tu wyczuć jakiejś ideowej linii postępowania. Poruszam ten moment z tego powodu, iż ciągle zmiany, jakie przeprowadza się w podziale administracyjnym w instytucjach drogowych, doprowadzają w rezultacie do olbrzymiego chaosu i dla sprawy rozbudowy drogowej są bardzo szkodliwe.

Jak wiadomo, należytemu ujęciu sprawy drogowej, której znaczną część przerzucono na barki samorządów, stoją na przeszkodzie bardzo ograniczone środki materialne tych instytucyj. W uznaniu tego faktu wydano ustawę z 11. sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 94/1923, poz. 747), której zadaniem miało być przyjsie z pomocą finansową samorządom. Niestety, ustawa opracowana na kolanie zadania tego nie spełniła i jest obecnie przedmiotem ataków, właśnie ze strony tych, którym miała przynieść pomoc i ulgę.

Z prawdziwym uznaniem podnieść tutaj należy bardzo celowo ujętą pracę nad wydaniem całego szeregu przepisów technicznych, odnoszących się do budowy dróg, oraz położonych w ich ciągu mostów, które jakkolwiek może nie obejmują tak szczegółowo wszystkich przejawów z dzie-

dziną techniki drogowej związanych, jakby tego ciągle postęp na tem polu wymagał, niemniej jednak przyczyniły się w znacznej mierze do rozwoju budownictwa drogowego.

Kończąc tych kilka słów, pragnę wyrazić nieplonną nadzieję, że dalsza rozbudowa ustawodawstwa drogowego złączy się w przyszłości z odbudową finansową, gdyż tylko przy zabezpieczeniu dostatecznych środków materialnych uzyska się możliwość takiego postępu drogowego, jakiego świadkiem jesteśmy obecnie na Zachodzie. Przy dzisiejszem przeciętnem obciążeniu obywatela Państwa na cele drogowe w kwocie niewiele przekraczającej rocznie 2 zł., nie pomoże wiele choćby najlepsze ustawodawstwo, a do należytego rozwiązania tego problemu potrzeba, oprócz zrozumienia całego społeczeństwa, pieniędzy, pieniędzy i jeszcze raz pieniędzy. *Inż. Emil Bratro.*

W SPRAWIE PRZEPISÓW DOTYCZĄCYCH KONSTRUKCYJ INŻYNIERSKICH W BUDOWNICTWIE I MOSTOWNICTWIE.

Polska niepodległa odziedziczyła po zaborcach ustawodawstwo techniczne odrębne w każdym zaborze, dlatego też już w latach 1918 i 1919 poczęto dążyć do ujednolajnienia tegoż. Zadanie to przypadło w zakresie konstrukcyj inżynierskich Ministerstwu Robót publicznych i Ministerstwu Koleji żelaznych (dziś Min. Komunikacji), pierwszemu w dziale mostów drogowych, oraz budownictwa lądowego, drugiemu w dziale mostów kolejowych i budownictwa kolejowego; pewna część tego zadania w zakresie budynków wojskowych, hangarów i mostów wojskowych (składanych, oraz leżących w obrębie twierdz) — Ministerstwu Spraw wojskowych.

Jeszcze w roku 1920 wydało M. R. P. „Tymczasowe przepisy o budowie i utrzymaniu mostów drogowych“, może nie we wszystkiem doskonałe, ale w każdym razie wprowadzające ład i ujednolajnienie w tym dziale konstrukcyj w Polsce.

W roku 1923 wydało też samo Ministerstwo „Przepisy dotyczące obliczeń statystycznych w budownictwie lądowem“, oparte na tych samych zasadach co przepisy mostowe. Jedne i drugie przepisy dotyczą konstrukcji ze wszystkich materiałów. W przeciwieństwie do prac M. R. P., przepisy kolejowe opracowano dotychczas tylko w najkonieczniejszych działach; ujmują one normy obciążeń, oraz naprężeń dopuszczalnych, dla mostów żelaznych i żelbetowych. Dla mostów drewnianych i kamiennych przepisów dotąd niema. Jeżeli zaś nawet ustalone są naprężenia dopuszczalne, co do dwu najważniejszych materiałów konstrukcyjnych, to jednak brak jest wielu da-

nych dotyczących sposobów obliczenia. Pod tym względem ustalono właściwie tylko obliczenie części ściskanych mostów żelaznych na wyboczenie. Natomiast nie ujęto np. obliczenia konstrukcyj żelbetowych uzwojonych i t. p. Również nie obejmują te przepisy kolejowych budowli lądowych.

Przepisy Dyrekcji Budowy kolei państwowych w Warszawie, odnośnie do wykonania robót betonowych i żelbetowych, z roku 1921, aczkolwiek ujmujące całokształt żelbetowych konstrukcyj mostowych i budowlanych, były przyjęte według przepisów pruskich z 1916 r. Dziś są one zresztą właściwie już przestarzałe i niestosowne.

O Min. Spraw wojsk. nie wspominam, gdyż Min. to, nie posiadając odpowiednich sił fachowych, powinno się dostosować do istniejących przepisów, względnie uzgodnić z nimi swoje przepisy.

Zwłoka w podaniu definitywnych przepisów przez M. K. spowodowana jest wprawdzie chwalebna chęcią dania odrazu czegoś możliwie doskonałego, jednakże w naszych warunkach, wobec różności ustawodawstwa technicznego, obowiązującego w poszczególnych b. zaborach, lepiej jest dać przepisy niezupełnie idealne, nawet posiadające pewne usterki, ale je dać. Kilka lat doświadczenia wykaże te błędy i usterki, a wtedy będzie można je poprawić. Tą drogą poszło Ministerstwo Robót publicznych, zmieniając i uzupełniając przepisy mostowe w r. 1925, a konstrukcyjno-budowlane w r. 1927.

Nie jest to jednak wszystko; jako drugi naczelny punkt wysuwa się sprawa ujednolajnienia przepisów pod każdym względem.

W zakresie budownictwa lądowego i mostowego ustawodawstwo dotyczyć może pod względem konstrukcyjno-statycznym: *a)* obciążeń przyjmowanych do obliczeń, *b)* naprężeń dopuszczalnych, *c)* sposobów obliczania, przyczem nie można zapomnieć o *d)* własnościach materiałów budowlanych, ich wytrzymałości i, co się z tem łączy, sposobach wykonania, oraz *e)* o zasadach konstruowania. Co do tych ostatnich można mówić tylko o niektórych, gdyż spraw unormowanych praktyką inżynierską w przepisach nie potrzeba wogóle poruszać.

W pewnych wypadkach (zwłaszcza mosty) przepisy muszą dotyczyć także: *f)* sposobu założenia konstrukcji, zwłaszcza o ile chodzi o ustalenie światła mostu i rozdziału tegoż na przęsła.

Normy obciążeń, wprowadzane do obliczeń, ustala się według największych ciężarów, jakie mogą działać na ustrój w chwili obecnej, czy też w ciągu jego istnienia. Obciążenia jednak zdarzające się bardzo rzadko można uwzględniać w mniejszym stopniu, przyjmując dla nich w tym wyjątkowym razie przekroczenie zwykłej granicy dopuszczalnej. Tej też zasady trzymały się np. tymczasowe przepisy mostowe Min. Rob. publ., dopuszczając dla obciążenia moździerzem naprężenia o 40% wyższe. Z reguły jednak postępowanie takie jest niepotrzebne i komplikuje obliczenie; wystarczy przyjąć zazwyczaj do obliczeń obciążenie faktyczne, pozostawiając w naprężeniach dopuszczalnych pewien zapas dla obciążeń możliwych. To też w nowych przepisach mostowych Min. Rob. Publ. z r. 1925 zastrzeżeń tych już nie widać, co uważam za rzecz racjonalną. Poszły one daleko w kierunku uproszczenia obciążeń, przyjmując jeden i to bardzo prosty układ dla wszystkich klas mostów, z odpowiednimi współczynnikami. Te obciążenia obliczeniowe są dość dostosowane do naszych warunków; może tylko zbyt niekorzystnie odbijają się na poprzecznicach, a przez swoją prostotę ogromnie korzystnie odróżniają się od dawniejszych przyjęć, obciążeń rozmaitych wałków, automobilów i wozów. A przecież chodzi nie o rzeczywiście występujące obciążenia, ale o ekwiwalent tychże.

Przy obliczaniu mostów kolejowych obciążenia obliczeniowe mogą być w daleko większym stopniu zbliżone do obciążeń rzeczywistych. Stąd wypływa przyjęcie pociągu normalnego. I tu jednak możnaby wprowadzić pewne uproszczenia, szczególnie dla większych mostów, przez zastosowanie obciążenia jednostajnie rozłożonego na długości wagonów, oraz (innego) obciążenia jednostajnie rozłożonego na długości parowozów. Tą drogą poszły n. p. przepisy kolejowe S. S. S. R. Ma to tu jednakowoż znaczenie mniejsze niż przy mostach drogowych.

Obciążenia budowlane są naogół dostosowane do warunków wyżej wspomnianych.

Inaczej rzecz się ma z naprężeniami dopuszczalnymi, oraz sposobami obliczenia.

Naprężenia dopuszczalne można określić albo przez zasadniczą wartość tychże, w zależności od wytrzymałości danego materiału, przy zastosowaniu odpowiedniego współczynnika, dostosowanego do rodzaju obciążeń konstrukcji, albo też określić stale dla pewnych rodzajów konstrukcji, np. inne dla budownictwa lądowego, inne dla mostów itd. Sposób pierwszy jest znacznie racjonalniejszy teoretycznie, pozwala na lepsze wykorzystanie nowych, wysoko-wartościowych materiałów i zaczyna sobie torować coraz bardziej drogę. Zastosowały go przepisy M. R. P., zrazu niepewnie, obecnie (przepisy dotyczące obliczeń statycznych w budownictwie lądowym, z r. 1927) już zupełnie śmiało, ustalając zresztą przytem naprężenia określone w pewnych cyfrach dla pewnych materiałów, o dających się ustalić własnościach (np. drzewo). Określone w stałych cyfrach naprężenie można też ustalić rozmaicie — i tu znowu widzimy rozbieżność obu tych naszych naczelnych władz. Uznając pierwszą z tych dróg za racjonalniejszą, uważam w pierwszym rzędzie za konieczne jednolite obranie drogi, a potem konsekwentne postępowanie i rozbudowywanie przepisów.

Przepisy powinny wreszcie określać sposoby obliczania (np. płyt i i.), oraz sposoby wykonywania budowli, nie szczegółowo wprowadzając, gdyż każda budowla przedstawia inne możliwości, lecz dając ogólne wytyczne. Brak jest również jednolitych i ustalonych warunków technicznych, którą to sprawę wziął w ręce Polski Komitet normalizacyjny, — nie zdołał jej jednak właściwie nawet rozpocząć.

Ze sprawą projektowania mostów łączy się bezpośrednio sprawa obliczania ich światła, która zwłaszcza dla małych przepustów jest oparta na wzorach doświadczalnych. I znowu inne wzory są stosowane przez Min. Rob. publ., a inne przez Min. Koleji. Stąd zdarza się niejednokrotnie, iż sąsiednie dwa przepusty, jeden drogowy, a drugi kolejowy, leżące na tym samym ścieku, przy prawie tej samej zalewni, otrzymują różne światła przepływu. Sprawa ta wymaga również uzgodnienia, przez zastosowanie przez oba Ministerstwa tych samych wzorów, odpowiadających naszym warunkom.

Nie potrzeba chyba szeroko uzasadniać potrzeby ujednostajnienia przepisów pod wszystkimi wyżej poruszonymi względami. A przecież jest to zupełnie możliwe, chodzi tylko o to, aby odpowiednie władze, tak M. R. P., jakoteż M. K. (a także M. S. wojsk.) wspólnie przepisy ustalały.

Przy rozindywidualizowanym polskim temperamencie, oraz rozbieżności stanowisk naszych władz, jest to może trochę trudne, jednakowoż realne korzyści płynące z takiego uproszczenia są zbyt duże, aby na tę „trudną“ drogę nie wejść.

Przepisy polskie, dotyczące konstrukcji inżynierskich, wymagają zatem: uzupełnienia, przede wszystkim jednak ujednostajnienia przez wszystkie Ministerstwa, mające do czynienia z konstrukcjami — i to w całej możliwej rozciągłości.

Stefan Bryła.

USTAWA WODNA.

Stosunkowo prędko, bo już w 4 lata po odzyskaniu niepodległości, zdołaliśmy stworzyć ogólnopanstwową ustawę wodną (z 19 września 1922 Dz. U. Nr. 102/1922). Uchwalenie jej poprzedziły dłuższe przygotowania i debaty, tak w obrębie Ministerstwa Robót publicznych, jak i na terenie sejmowym, wraz ze współudziałem szeregu ankiet.

Istnienie jednolitej ustawy wodnej dla całego Państwa (nieobowiązującej tylko czasowo w obrębie województwa śląskiego) uznać należy, z uwagi na doniosłość gospodarstwa wodnego, jako wielki krok naprzód, na drodze konsolidacji i wyrównania różnic administracyjnych w obrębie trzech zaborów.

Okres prawomocności i stosowania postanowień tej ustawy, jest jeszcze zbyt krótki, aby można ją było poddać wyczerpującej krytyce, niemniej jednak już dziś można skonstatować pewne jej zalety i usterki, wobec ustaw dawniej obowiązujących.

Jako zaletę należy uznać dostosowanie postanowień ustawy do nowoczesnych stosunków gospodarstwa wodnego; dawna ustawa obowiązująca w Galicji, uchwalona przez Sejm krajowy jeszcze w r. 1875, mająca zatem już pół wieku, była przestarzała, nie mogła zatem uwzględnić w dostatecznej mierze gałęzi gospodarstwa wodnego, które się dopiero w nowszych czasach rozwinięły, np. wyzyskania sił wodnych, a zabór rosyjski nie miał wogóle żadnej ustawy wodnej. Do zalet zaliczyć należy również to, że postanowienia jej są więcej szczegółowe jak ustawy z 14 marca 1875, co usuwa w wielu wypadkach dowolność interpretacji. Ta szczegółowość przechodzi jednak niejednokrotnie konieczne granice, wytwarzając rozwlekłość i utrudniając orjentację. Liczba paragrafów (266) jest bardzo znaczna w porównaniu z dawną ustawą wodną galicyjską (100).

Nie może być celem niniejszego krótkiego artykułu zajęcie się szczegółowe wszystkimi postanowieniami tej dużej i obszernej ustawy, niemniej jednak pragniemy tu zwrócić uwagę na pewne jej braki. Niewątpliwie, wcześniej czy później, zajdzie potrzeba gruntownego zbadania, jak wygląda stosowanie tej ustawy w praktyce, czy chroni ona w dostatecznej mierze interes publi-

czny i interesy prywatne, czy nie stanowi zapory w rozwoju pewnych gałęzi gospodarstwa wodnego, a wtedy może te luźne uwagi się przydadzą.

Przedewszystkiem zauważyć trzeba, że ustawa ta nakłada w wielu punktach ciężary materialne na Państwo, nawet tam, gdzie z racji słuszności nie jest ono do ponoszenia ich zobowiązane. Są to różne odszkodowania, które Państwo miałoby płacić n. p. z racji pewnego zużycowania cudzej własności przez żeglugę (Art. 28), lub też cofnięcia zezwolenia wodno-prawnego (Art. 63), przebudowy zakładu nakazanej z urzędu (Art. 69), utrzymania brzegów wody płynącej (Art. 86 i 87) i t. p.

Postanowienia te, szafujące funduszem państwowym zbyt pochopnie, są o tyle do wytłumaczenia, że rodziły się w okresie, kiedy skarb państwowy uważano za niewyczerpaną kopalnię złota, a ustawy, jako potrzebne do „obrony stron interesowanych“ przed „Państwem“. Te przepisy powinny ulec rewizji gruntownej.

Tak samo należałoby poddać rewizji kwestję, czy jeżeli zakład wodny, wybudowany według prawomocnego konsensu i zgodnie z tym konsensem, okaże się w praktyce szkodliwym dla dobra publicznego, lub z uwagi na prawa prywatne — nie powinien właściciel odpowiadać za szkody, względnie być zobowiązanym do zmiany, lub poprawy urządzenia? Okoliczność, że władza wodna uznaje dopuszczalność zakładu, nie może być tutaj jako jedynie decydująca uznana. Jednem słowem, czy nie należałoby w ustawie zastosować furtki, umożliwiającej przeciw utrzymanie odpowiedzialności i obowiązku poprawy na koszt właściciela zakładu?

Jako sprawę również bardzo doniosłą uważa się jeszcze sprecyzowanie w ustawie, lub choćby w jakimś rozporządzeniu wykonawczem: co to jest prawo wodne? jaka jest jego istota? w jakich wypadkach wygasa? czy w razie zaniechania lub zniszczenia zakładu prawo wodne jeszcze przysługuje i jak długo? gdzie jest granica uprawnień władzy administracyjnej, a gdzie się zaczyna jurysdykcja władzy sądowej? Te rzeczy nie są jasno przedstawione; mało kto, nawet z fachowców, orjentuje się dobrze w tych kwestjach i stąd pochodzą rozmaite dowolne zarządzenia władz, przewlekane spory wodnych, i t. p.